

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Rzymanová

EDIČNÍ A NAKLADATELSKÁ ČINNOST KNIHOVEN PUBLISHING ACTIVITIES IN LIBRARIES

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Hana Landová, Ph.D.

Konzultant: PhDr. Radka Římanová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Radce Římanové za podporu a cenné připomínky v průběhu psaní práce. Dále bych chtěla poděkovat paní Mgr. Oravové a Mgr. Filipové z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě, paní Mgr. Legowicz z Polského oddělení Regionální knihovny v Karviné, paní ředitelce Galášové z Těšínské knihovny a paní Zborowské ze Slezské knihovny v Katovicích za ochotnou spolupráci. V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem ostatním spolupracujícím knihovnám, jak z kraje Moravskoslezského, tak ze Slezského vojvodství v Polsku.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 17. 4. 2015

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá možnostmi, stavem a perspektivou nakladatelské činnosti knihoven – vydávání knih a časopisů. Je tato činnost perspektivní? Zatěžuje nebo obohacuje knihovny? Považuje ji zřizovatel za aktuální? Podporují knihovny formou publikování kreativitu komunity, kterou obsluhují (např. vydávání regionálních autorů, začínajících autorů)? Zaměřují se knihovny více na odborná témata z oblasti knihovnictví? Jsou zapojeni do vydávání např. ve spolupráci se státní správou? Téma je zpracováno na obecné úrovni soudobých trendů. Konkrétně byla provedena komparativní analýza vydavatelské činnosti knihoven v Moravskoslezském kraji se Slezským vojvodstvím v Polsku. Část věnovaná trendům a budoucnosti je zpracována formou strukturovaných rozhovorů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Knihovny, nakladatelská činnost, vydavatelská činnost, ediční činnost, Moravskoslezský kraj, Slezské vojvodství, komparace, systémy knihoven, legislativa, Polsko, Česká republika.

ABSTRACT

Thesis focuses on the state, the possibilities and the perspectives of publishing activities in libraries, such as publishing books and journals. Does this activity have a perspective; does it burden or enrich the libraries? Does the establisher consider publishing to be a topical issue? Do libraries support the creativity of the community they serve, by publishing for example regional or beginning authors? Do libraries focus more on special topics from the librarianship field and do they collaborate with the public administration? The topic is adapted to general level of contemporary trends. Specifically the comparative analysis between publishing in Moravian-Silesian region in the Czech Republic and Silesian region in Poland was prepared. The part devoted to trends and future of publishing in libraries is compiled from structured interviews.

KEY WORDS

Libraries, publishing activities, Moravian-Silesian region, Silesian region, comparison, library structure, legislation, Poland, Czech Republic.

Obsah

Seznam zkratek	7
Předmluva.....	8
1. Úvod	9
2. Vymezení základních pojmů a legislativa	11
2.1 Základní pojmy	11
2.2 Legislativa	12
2.3 Obecné porovnání českého a polského knihovního zákona.....	13
2.3.1 Analýza textů knihovních zákonů Polska a České republiky.....	14
3. Systém knihoven v České republice a v Polsku	17
3.1 Systém knihoven v České republice	17
3.2 Systém knihoven v Polsku	19
4. Knihovna jako vydavatel	22
5. Online služby pro publikování	26
5.1 Příklady zahraničních online služeb a softwarových aplikací	26
5.1.1 Apple iBooks Author	27
5.1.2 ePaper Flip	28
5.1.3 GTxcel	28
5.1.4 PageSuite	29
5.1.5 PageTurnPro	29
5.1.6 YUDU	29
5.1.7 Zinio.....	30
5.1.8 Zmags.....	30
5.1.9 Kindle Direct Publishing	30
5.2 Příklady vybraných českých online služeb	31
5.2.1 Šuplík.....	31
5.2.2 EdiceX	32
5.2.3 Jonathan Livingston	33
5.2.4 Knihovnicka.cz	33
5.2.5 Tiskový express	34
5.3 Příklady vybraných polských online služeb.....	34
5.3.1 Rozpisani.pl	35

5.3.2	Publikatornia.pl.....	35
5.3.3	Helion.....	36
5.3.4	Wydać książkę	36
6.	Charakteristika vybraných knihoven v Moravskoslezském kraji a Slezském vojvodství v Polsku	38
6.1	Moravskoslezský kraj.....	38
6.1.1	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	38
6.1.2	Městská knihovna Český Těšín	40
6.1.3	Městská knihovna Havířov	41
6.1.4	Regionální knihovna Karviná	41
6.2	Slezské vojvodství.....	42
6.2.1	Biblioteka Śląska	42
6.2.2	Biblioteka Miejska w Cieszynie	44
6.2.3	Miejska biblioteka publiczna Jastrzębie-Zdrój	44
6.2.4	Miejska i powiatowa biblioteka publiczna im. Ryszarda Kincla Racibórz	45
7.	Strukturované rozhovory se zástupci knihoven zaměřené na perspektivu vydavatelské činnosti v knihovnách	46
7.1	Rozhovor se zástupci Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě	46
7.2	Rozhovor s ředitelkou Městské knihovny v Českém Těšíně	48
7.3	Rozhovor s knihovnicí Městské knihovny Havířov	50
7.4	Rozhovor se zástupkyní ředitelky Regionální knihovny v Karvině.....	52
7.5	Rozhovor se zástupkyní ředitele Slezské knihovny v Katovicích	54
7.6	Rozhovor s ředitelkou knihovny v polském Těšíně	56
7.7	Rozhovor se zástupkyní Městské knihovny Jastrzębie-Zdrój	58
7.8	Rozhovor s ředitelkou Městské knihovny Racibórz	59
8.	Komparace vydavatelské činnosti Moravskoslezského kraje se Slezským vojvodstvím v Polsku.....	61
8.1	Moravskoslezský kraj.....	61
8.2	Slezské vojvodství.....	65
8.3	Shrnutí	67
9.	Závěr	69
	Použité informační zdroje	71

Seznam zkratk

DRM	Digital Rights Management
IMLS	Institute of Museum and Library Services
KDP	Kindle Direct Publishing
LPC	Library Publishing Coalition
MSVK	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
OCR	Optical Character Recognition
OKD	Ostravsko-karvinské doly
PLOS	Public Library of Science
RKK	Regionální knihovna Karviná
TDKIV	Terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy

Předmluva

V průběhu psaní této diplomové práce se vyskytlo několik komplikací. Zejména během realizace praktické části, konkrétně té kvalitativní. Potýkala jsem se s neochotou několika polských knihoven odpovědět na jednoduché otázky týkající se jejich vydavatelské činnosti. Byla jsem nucena knihovny opakovaně urgovat. V konečné fázi se mi od všech polských knihoven dostalo odpovědi, ovšem u knihovny Racibórz byly odpovědi na otázky jednoslovné a na mé další pokusy o komunikaci knihovna nereagovala. Nicméně i přes tyto počáteční problémy vznikla komparativní analýza, která poukazuje na odlišnosti, ale i podobnosti, a to napříč aspekty vydavatelské činnosti knihoven Moravskoslezského kraje a Slezského vojvodství v Polsku.

1. Úvod

Tato práce se zabývá nakladatelskou činností knihoven v České republice a v Polsku, konkrétně byly ke komparaci vybrány dva kraje – Moravskoslezský kraj a Slezské vojvodství v Polsku. Samotná práce je rozdělena do dvou částí. První část, teoretická, vymezuje základní pojmy problematiky nakladatelské činnosti. Dále popisuje legislativní stránku knihovnictví v obou zemích, zabývá se systémem knihoven a vymezuje knihovnu jako vydavatele. Práce se taktéž věnuje samotným vybraným knihovnám a jejich charakteristice. V druhé, praktické části, se seznámíme s výsledky kvalitativního výzkumu, který byl veden formou rozhovorů s vybranými knihovnami a s výsledky komparativní analýzy vydavatelské činnosti knihoven Moravskoslezského kraje a Slezského vojvodství v Polsku.

Ve druhé kapitole jsou pro lepší orientaci v tématu rozepsány základní pojmy dané problematiky. Dále je v této kapitole popsána polská i česká legislativa týkající se knihovnictví a je zde také stručně nastíněna historie vývoje obou knihovnických zákonů. Oba knihovnické zákony jsou podrobněji analyzovány z hlediska legislativní podpory vydavatelské činnosti a v dalších vybraných důležitých bodech.

Třetí kapitola pojednává o systému knihoven v České republice a v Polsku. Popisuje jednotlivé typy knihoven a jednotlivé systémy, jenž jsou vzájemně stručně porovnány.

Čtvrtá kapitola popisuje knihovnu jako vydavatele a co tento pojem vlastně znamená. Tato kapitola se zabývá rovněž možnostmi vydávání publikací, od vydání vlastním nákladem až po elektronické vydávání. Dále zmiňuje některé zajímavé a již fungující zahraniční projekty, jako například projekt veřejné knihovny v Kalifornii pod názvem „I Street Press“. Je zde rovněž popsána nezastupitelná role internetu a jeho vliv na knihovnu jako vydavatele. Jsou zde zmíněni rovněž regionální autoři a jejich možná spolupráce s knihovnami. Na tuto kapitolu plynule navazuje kapitola pátá. Ta nám přiblíží současné online služby a aplikace pro publikování nejrůznějšího obsahu, které by mohly být vhodnou alternativou pro vydavatelskou činnost knihoven. Jsou zde popsány jak české, tak polské, ale i všeobecné zahraniční příklady těchto služeb.

Následující, šestá kapitola, již charakterizuje vybrané knihovny jednak z Moravskoslezského kraje, jednak ze Slezského vojvodství v Polsku. Postupně je nastíněna historie každé knihovny, její charakteristika a případně, pokud bylo uvedeno na webových stránkách knihovny, také popis její nakladatelské činnosti.

Šestá a sedmá kapitola se již týkají praktické části diplomové práce. V šesté kapitole jsou postupně představeny rozhovory s pověřenými pracovníky všech vybraných knihoven a jejich krátká shrnutí. Sedmá kapitola sestává z komparativní analýzy vydavatelské činnosti knihoven v Moravskoslezském kraji a Slezském vojvodství v Polsku. Vydavatelská činnost všech dotázaných knihoven je zde porovnávána za pomoci zásadních vybraných bodů z interpretovaných rozhovorů s pracovníky knihoven.

2. Vymezení základních pojmů a legislativa

V následujícím textu jsou vysvětleny základní pojmy, jako nakladatelská a vydavatelská činnost, ediční činnost či systém knihoven, elektronické knihy či regionální literatura. Dále je popsána vydavatelská činnost knihoven z hlediska českého a polského knihovního zákona a dané zákony jsou porovnány v klíčových bodech.

2.1 Základní pojmy

Nakladatelská činnost (=vydavatelská činnost)

Dle normy ČSN ISO 9707:2.37, se jedná o produkci a distribuci publikací pro veřejnost a nezahrnuje volnou distribuci letáků, např. volebních či slevových.

Databáze TDKIV vysvětluje tento pojem následovně: „*Hlavní náplň vydavatelství, resp. nakladatelství spočívající v produkci neperiodických či periodických publikací (např. tiskem), určených k veřejnému či neveřejnému šíření.*“ (TDKIV)

Nakladatelská činnost je ve své podstatě *činnost ediční*. Vychází totiž z edičního plánu, který si daná instituce nastaví. Podle databáze TDKIV je edičním plánem dokument, který informuje veřejnost o edičním záměru instituce na určité časové období, většinou jeden rok. (TDKIV)

Nakladatelství X vydavatelství

Rozdíl mezi těmito pojmy není v české legislativě oficiálně vymezen, a jak můžeme vidět, ani definice podle terminologické databáze není zcela jednoznačná. Přesto je však zachováno následující rozdělení:

Nakladatelství – vydává především neperiodické publikace;

podle TDKIV: „*fyzická nebo právnická osoba odpovědná za uvedení neperiodické publikace (knihy, hudebniny, reprodukce, mapy, fotografie apod.) na knižní trh. Zajišťuje hmotné prostředky k vydávání publikací, pečuje o odbornou a výtvarnou stránku vydávaných publikací, zajišťuje jejich vytištění, někdy též distribuci.*“

Vydavatelství – vydává periodické publikace a hudební nosiče;

definice podle TDKIV: „fyzická či právnická osoba odpovědná za přípravu neperiodické či periodické publikace k vydání a oprávněná k vydání této publikace (tj. její zveřejnění tiskem).“

Regionální literatura

Regionální literatura zahrnuje veškerou publikační činnost, která se vztahuje k jednomu regionu a odráží jeho kulturní zvyklosti, tradice či jazykové zvláštnosti, jako např. slang daného regionu. Databáze TDKIV definuje regionální publikace jako: „*publikace, jež se váží k určitému místu, popř. též k jeho okolí, a to svým předmětem, vznikem a autory.*“ Hlavním tématem této literatury bývají vlastivědné publikace, dějiny regionu či biografie regionálních autorů.

Podle Slovníku literární teorie se jedná o literaturu, která slouží potřebám daného kraje. (Slovník literární teorie, 1984, s. 312)

Systém knihoven

Jedná se o systém uspořádání knihoven, který má definované prvky a vazby mezi knihovnami. V České republice i v Polsku je definován knihovním zákonem. V polském zákoně je definován podrobněji.

Elektronické knihy

Jedná se o knihy, které byly vytvořeny digitalizací materiálů nebo přímo publikované elektronicky (tzv. digital born). Díky jejich elektronické povaze si je čtenář může stáhnout do jakéhokoliv zařízení, které je schopno elektronickou knihu otevřít.

2.2 Legislativa

Česká republika

V českém zákoně č. 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), není nakladatelská činnost knihoven podrobněji upravena. Nalezneme zde pouze zmínku v § č. 4, v odstavci 3 c) knihovního zákona, a to, že „provozovatel knihovny může poskytovat další služby *spočívající zejména ve vydávání publikací.*“

Tento nepříliš obsáhlý úsek textu knihovnám poskytuje pravomoc vydávat publikace ve své vlastní produkci, pokud má knihovna dostatek finančních prostředků.

Polsko

V polském zákoně, *Ustawa¹ z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach²*, se zapracováním všech novel přijatých do r. 2013, není, stejně jako v českém zákoně, nakladatelská činnost podrobně rozepsána. Zákonodárce pouze v ust. § 4 odst. 2 zákona o bibliotekach uvádí, že: „*Do zadań bibliotek może ponadto należeć prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, naukowo-badawczej, wydawniczej, edukacyjnej, popularyzatorskiej i instrukcyjno-metodycznej.*“ [= „K úkolům knihoven může navíc patřit bibliografická a dokumentační činnost, **vydavatelská činnost**, vzdělávací činnost a také činnosti popularizační či příprava metodiky.“]

Z uvedeného vyplývá, že jak knihovny v České republice, tak v Polsku se vydávání publikací v rámci své činnosti věnovat mohou.

Vydavatelská činnost knihoven není ve zmíněných zákonech dostatečně specifikována. Pokud by se knihovny měly věnovat vydávání ve větší míře, bylo by nutné tuto činnost legislativně více podpořit. A to například vhodným financováním. Knihovny vždy nedisponují dostatkem finančních prostředků, tyto je však možno získat prostřednictvím grantů. Žádosti o grant však nemusí být vždy vyhověno a celý proces může trvat poměrně dlouho. Pročež by se měly vymezit i jiné možnosti získávání dotací pro vydavatelskou činnost. V zákoně rovněž není specifikována ohlašovací povinnost a povinnost odevzdávat povinný výtisk. O povinném výtisku se v zákoně samozřejmě píše, ale ne v souvislosti s vydavatelskou činností knihoven.

Lze však říci, že vydávání bude vždy pro knihovny okrajovou činností a jejich hlavní poslání je v jiných oblastech, a to zejména v knihovnicko-informačních službách.

2.3 Obecné porovnání českého a polského knihovního zákona

Jak ve své publikaci *Prawo biblioteczne w Polsce*, píše Tadeusz Zarębski (2013, s. 9-13), z historického hlediska je v Polsku vývoj knihovního zákona zakořeněn více v minulosti, jelikož pokusy o první knihovní zákon zde byly zaznamenány již v roce 1773,

¹ Ustawa = zákon

² Biblioteka = knihovna

kdy byla svolána Komise pro národní vzdělávání. Ta měla v té době převzít dohled nad školstvím a s ním i nad knihovnami. Roku 1821 představuje ředitel Varšavské univerzitní knihovny, Samuel Bogumił Linde, návrh pro sjednocení knihovnického systému v Polském království a také pro založení tzv. centrálního ředitelství knihoven. Tento návrh byl odsouhlasen teprve o 41 let později.

V letech 1945 - 1957 vznikl Národní knižní institut v Lodži a Národní knihovnické ústředí. 17. dubna 1946 byl vydán dekret o knihovnách a správě knihovních fondů. Tyto dvě instituce a dokument měly pozvednout poválečné, zničené Polsko a pomoci zorganizovat knižní fondy z různých knihoven.

První úplný knihovnický zákon však vznikl až 9. dubna roku 1968. V dnešní době je závazný zákon z 27. června 1997. (Zarębski, 2013, s. 9-13)

Pokud jde o Českou republiku, první knihovní zákon byl uveřejněn 22. července 1919, který byl přijat Národním shromážděním Československé republiky. Byl to zákon č. 430/1919 Sb., o veřejných knihovnách obecních (Burgetová, 2009). Dnes platí zákon č. 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).

2.3.1 Analýza textů knihovních zákonů Polska a České republiky

Národní knihovna a její povinnosti

V obou zákonech jsou funkce a povinnosti národní knihovny popsány stejnou měrou a zásadním způsobem se od sebe neliší. V obou státech je národní knihovna centrální knihovnou, která zabezpečuje celostátní evidenci knihovních dokumentů, zpracovává národní bibliografii, vykonává odborné, koordinační, informační, vzdělávací a jiné činnosti.

Česká Národní knihovna zajišťuje také standardní číslování knih a hudebnin, což v polském zákoně specifikováno není.

Polská Národní knihovna podle zákona, zajišťuje v rámci svých pravomocí pomoc polským knihovnám za hranicemi státu. V českém zákoně nic podobného uvedeno není.

Povinný výtisk

Povinný výtisk není ani v jednom ze zákonů blíže specifikován. V České republice stanovuje pravidla povinného výtisku *Zákon č. 37/1995, ze dne 8. února 1995 o neperiodických publikacích*. (Národní knihovna České republiky, 2012)

V Polsku pak *Ustawa z dnia 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych*, což v překladu doslova znamená zákon o povinném výtisku. (Biblioteka Narodowa)

Revize knihovních fondů

V českém zákoně, v § 16 knihovního zákona, jsou upřesněny podmínky revize knihovního fondu v českých knihovnách. Provozovatel knihovny vede evidenci knihovních jednotek a daná evidence provozovateli umožňuje kontrolu knihovního fondu. Tato kontrola (revize) fondu probíhá v závislosti na jeho velikosti, a to buď jednou za pět, deset, patnáct let nebo také postupně podle stanoveného plánu. Podle zákona se na průběh revize nevztahují žádné zvláštní předpisy.

V polském zákoně není revize knihovního fondu nijak zmiňována.

Regionální funkce

Regionální funkce jsou v českém zákoně definovány v § 2 knihovního zákona. V polském zákoně doslovně regionální funkce definovány nejsou, ale dá se za ně považovat specifikace služeb krajské knihovny v § 20 zákona o bibliotekach, jelikož jsou podobné regionálním funkcím. V § 20 polského zákona, se píše, že knihovna plní funkci informačního střediska, dále organizuje výměnné fondy a poskytuje poradenské služby knihovnám v kraji.

Meziknihovní služby

Těmto službám se v českém zákoně věnuje § 14. Ustanovení uvádí, že pokud není dokument k dispozici v knihovně, je tato knihovna povinna požádat o zapůjčení daného dokumentu v rámci meziknihovní výpůjční služby. Dále popisuje podmínky, za kterých se meziknihovní výpůjční služby uskutečňují, a stanovuje, že je knihovna povinna tyto služby poskytnout bezplatně. Náhradu může požadovat pouze za reálné výdaje, které zařízením služby vznikly, tj. poštovné či reprografické služby.

Polský zákon nemá pro meziknihovní služby speciální ustanovení, jsou však zmiňovány v § 14, v rámci možných poplatků za služby a v § 15 o krajských knihovnách a jejich povinnostech.

Národní knihovnická rada

V Polsku Národní knihovnická rada, v České republice Ústřední knihovnická rada. Dvě organizace pro koordinaci v oblasti knihovnictví, knihovnických a informačních služeb. Obě spadají pod Ministerstvo kultury.

Rozdíl je v tom, že v českém zákoně specifikace činnosti rady není nikterak uvedena. Jediná zmínka v českém zákoně se nachází v § 15, kde se píše: „*Pro stanovení prioritních oblastí poskytování dotací si ministerstvo vyžádá stanovisko Ústřední knihovnické rady, kterou ministerstvo zřídí, ...*“. O Ústřední knihovnické radě se nejvíce dozvíme z jejích webových stránek³. Tento stav je nedostačující, existence a činnost knihovnické rady by měla být v zákoně více specifikována.

V polském zákoně je relativně podrobně popsána činnost rady v § 7 *Krajowa rada biblioteczna*⁴ (dále jen Rada). V tomto ustanovení jsou specifikovány hlavní úkoly Rady, dále je zde uveden seznam knihoven, ze kterých se vybírají zástupci a také postup, který určuje, za jakých podmínek může být člen rady odvolán.

Specifikace zřizovatelů knihoven

Jak v českém, tak v polském zákoně jsou možní zřizovatelé knihoven specifikováni. V obou státech může být zřizovatelem knihovny ministerstvo, příslušný orgán kraje či obce a také osoby právnické i fyzické. V Polsku může být provozovatelem také organizační jednotka bez právní subjektivity. Konkrétně se můžeme dočíst v § 8 polského zákona a v § 3 a § 5 českého knihovního zákona. Vzory formulářů pro české provozovatele knihoven jsou přístupné na webu Ministerstva kultury ČR.

³ <http://www.ukr.knihovna.cz/>

⁴ Krajowa Rada Biblioteczna = Národní knihovnická rada

3. Systém knihoven v České republice a v Polsku

*„Biblioteka jest instytucją, która samym swoim istnieniem świadczy o rozwoju kultury.”*⁵

3.1 Systém knihoven v České republice

Podle zákona (Zákon č. 257/2001 Sb., 2002) *ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)*, tvoří systém knihoven:

- **knihovny, jež jsou zřizovány ministerstvem kultury**

Zde patří Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně, Knihovna a tiskárna pro nevidomé Karla Macana.

- **krajské knihovny, jež zřizuje příslušný orgán daného kraje**

Krajské knihovny mají, mimo jiné, v popisu práce poskytovat regionální služby knihovnám v daném kraji, tj., *„služby, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.“* (Zákon č. 257/2001 Sb, 2002).

Mezi tyto knihovny se řadí také bývalé státní vědecké knihovny. Mají zpravidla univerzální zaměření fondu a mohou zastávat také funkci základní knihovny ve své oblasti působnosti. Krajské knihovny spolupracují s Národní knihovnou ve věci zpracovávání národní bibliografie a zpracování souborného katalogu.

- **základní knihovny, které jsou zřizovány příslušným orgánem obce,**

Do této kategorie patří knihovny, které poskytují klasické informační, vzdělávací a knihovnické služby. Jsou to knihovny převážně s univerzálním fondem, výjimkou nejsou ani knihovny s fondem částečně specializovaným.

⁵ Knihovna je instituce, která již svou existencí svědčí o kulturním rozvoji. (Zarębski, 2013, s. 18).

- v neposlední řadě také **specializované knihovny**.

Tyto knihovny mohou být řízeny státními organizacemi nebo mohou být také součástí například vysokých škol či jiných institucí. Jejich knihovní fond je úzce profilovaný v daném oboru, na který se knihovny specializují.

Knihovny v České republice je možno rozdělit z různých hledisek, nejlepší je rozdělení podle dostupnosti jejich služeb veřejnosti. (Systém knihoven v ČR, 2008-2015)

- **Veřejné knihovny** – knihovny, které poskytují knihovnické a informační služby všem lidem bez rozdílu. Pořádají různorodé akce dostupné široké veřejnosti. Čtenářský průkaz je ve většině případů nutný pouze pro absenční výpůjční služby.
 - *Národní knihovna* – centrum systému knihoven, knihovna vlastní univerzální knihovní fond, který doplňují publikace specializovaného charakteru. Mimo jiné uchovává konzervační fond, zpracovává celostátní evidenci dokumentů a provádí koordinaci regionálních funkcí v ČR či mezinárodní standardní číslování publikací. (Zákon č. 257/2001 Sb, 2002)
 - *Městské, obecní, krajské knihovny* – knihovny s univerzálním knižním fondem, které působí v určitém městě či kraji. Jsou k dispozici všem věkovým kategoriím.
 - *Knihovny specializované* – zaměřují se na určitý obor, např. lékařství, technika či historie. Své služby poskytují odborníkům, ale také všem uživatelům, kteří mají o daný obor zájem.
- **Školní knihovny** – jedná se o knihovny určené žákům i učitelům na základních i středních školách, jejich fond většinou sestává z publikací a knih určených pro výuku.
- **Vysokoškolské knihovny** – knihovny, jejichž fond se specializuje na obor dané vysoké školy či fakulty, ke které daná vysokoškolská knihovna patří. Jejich služby jsou poskytovány většinou pouze studentům a zaměstnancům dané VŠ.
- **Zámecké knihovny** – knihovny spadající pod správu Národního muzea v Praze, případně knihovny umístěné v samostatném soukromém či veřejném objektu, které poskytují své služby zejména k badatelským účelům.
- **Speciální knihovny v neveřejných objektech** – jedná se o knihovny určitých organizací, nemocničních zařízení či výzkumných center a své služby poskytují

v rámci své instituce. Na zainteresované uživatele zvenčí se vztahují zvláštní podmínky, které jsou vždy uvedeny v řádu dané knihovny.

3.2 Systém knihoven v Polsku

Základní rozdělení knihoven je následující (Żmigrodzki, 1998):

- vědecké knihovny (= biblioteki naukowe; příp. politechniczne);
- specializované knihovny (= biblioteki specjalne; příp. fachowe);
- školní a pedagogické knihovny (= szkolne, příp. uniwersyteckie, i pedagogiczne);
- veřejné knihovny (= biblioteki publiczne, příp. powszechnie).
- knihovny pro speciální skupiny uživatelů (Ustawa nr. 85, 1997)

Vědecké knihovny

Slouží hlavně ke vzdělávání, zajišťují dostupnost materiálů a informací, které jsou potřebné pro badatelské práce a výsledky těchto prací také zpřístupňují ve svých fondech. Knihovny samotné také provádí badatelskou činnost. A to v oboru knihovnickém a jeho příbuzných oborech. (Ustawa nr 85, 1997)

Mezi vědecké knihovny patří:

- Národní knihovna (která se kromě vědeckých knihoven řadí také ke knihovnám veřejným, což je oproti České republice rozdíl)
- knihovny, jejichž zřizovatelem jsou vysoké školy;
- knihovny, které zřizuje polská Akademie věd;
- knihovny, které spadají pod různé specializované ústavy či výzkumná centra.

Specializované knihovny

Začaly vznikat po druhé světové válce, kdy se začaly měnit metody bádání (Zarębski, 2013, s. 25). Specializovanými knihovnami se v Polsku rozumí knihovny, které jsou součástí různých pracovišť a speciálních institucí. Takové knihovny podporují projekty své instituce a pomáhají zaměstnancům zvládnout daný úkol. Tyto knihovny slouží především k uspokojování informačních potřeb rozvíjejících se zaměstnanců, ale také jejich rodinám. Tento typ knihoven je na stejné úrovni jako české speciální knihovny v neveřejných objektech. (Ustawa nr 85, 1997)

Školní knihovny

Školní knihovny se na polském území poprvé objevují na přelomu 18. a 19. století. Úkolem učitele, potažmo knihovníka je vychování mladého čtenáře takovým způsobem, aby v budoucnu na knihovny nezanevřel. Je tedy důležité využít veškerých dostupných možností, od klasických papírových knih, přes knihy elektronické až po audioknihy. (Zarębski, 2013, s. 21-24)

Podle polského knihovního zákona jsou školní knihovny definovány jako osvětové knihovny, které realizují výuku, a oproti většině českých školních knihoven také kulturní výuku a výuku informační gramotnosti žáků a studentů. Slouží také potřebám učitelů, kteří mají dostupné různé výukové materiály. Za tímto účelem by podle knihovního zákona měla být v každé veřejné škole školní knihovna (Ustawa nr 85, 1997), což je také velký rozdíl a výhoda oproti České republice, jelikož český knihovní zákon nenařizuje mít knihovnu v každé škole. Bohužel v poslední době se na polských školách školní knihovny ve velké míře ruší, a to i přestože je tato povinnost stanovena zákonem. Ministerstvo informatiky v roce 2013 pracovalo na zákonu, kvůli kterému by mohlo docházet k likvidaci školních knihoven (Morawiec, 2013). Tento postup se ale setkal s negativní reakcí veřejnosti, a proto existuje i petice „Stop likvidaci bibliotek“, která disponuje taktéž stránkou na Facebooku, a má za cíl tomuto rušení školních knihoven zabránit (Stop likwidacji bibliotek, 2013). Podle nejnovějších informací na Facebookové stránce petice (STOP likwidacji bibliotek, 2015), byla petiční akce úspěšná. Ministerstvo od svého záměru prozatím ustoupilo a navíc přidělilo okolo 15 milionů Zlotých na podporu čtenářství mladších žáků, na nákup knih, i když zatím pouze pro školní knihovny na základních školách.

Pedagogické knihovny

Hlavní náplní činnosti pedagogických knihoven je zajišťování potřeb stávajících i budoucích pedagogů, jejich vzdělávání, osobní a profesní rozvoj. Stejně jako v České republice jsou většinou součástí pedagogických fakult. (Ustawa nr 85, 1997)

Veřejné knihovny

Veřejné knihovny slouží, stejně jako v České republice, k uspokojování informačních, kulturních a vzdělávacích potřeb široké veřejnosti. Veřejné knihovny mohou být samostatnou institucí nebo součástí jiné kulturní instituce. Jsou organizovány způsobem, který zajišťuje uživatelům snadný přístup k informacím a knihovnímu fondu. (Ustawa nr 85, 1997)

Mezi veřejné knihovny patří:

- Národní knihovna – má stejně jako v České republice za úkol shromažďovat, uchovávat a zpřístupňovat dokumenty a vytváří bibliografii. Národní knihovna byla založena v roce 1928 z nařízení tehdejšího polského prezidenta (Zarębski, 2013, s. 18-19).
- Krajské knihovny – knihovny, jež působí v určitém kraji a shromažďují a zpřístupňují své knihovní fondy veřejnosti. Jejich fondy jsou univerzální, ale s důrazem na literaturu, která se týká daného kraje. Tyto knihovny také zajišťují regionální funkce.
- Městské a regionální knihovny – knihovny, které ve své oblasti působnosti mají jednu nebo více poboček a zajišťují základní knihovnicko-informační služby veřejnosti. (Ustawa nr 85, 1997)

Knihovny pro speciální skupiny uživatelů

V Polsku existují také knihovny pro uživatele se speciálními potřebami, např. knihovny pro nevidomé, pro lékaře, vězeňské knihovny, knihovny v dětských domovech a také knihovny v organizačních jednotkách spadajících pod různá ministerstva.

Pro nevidomé uživatele existuje „Centrální knihovna nevidomých“ (Ustawa nr 85, 1997), plní podobné úkoly jako česká Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana. Tato knihovna zabezpečuje informační potřeby nevidomých a zajišťuje také koordinaci chodu všech knihoven pro speciální uživatelské skupiny.

4. Knihovna jako vydavatel

„*The question for us is whether we would like to become the publishers we are being asked to become.*“⁶ (HUWE, 2009).

O tématu knihovny jako vydavateli různých publikací, již bylo napsáno mnoho odborných článků a jedná se o rychle se rozvíjející oblast knihovnické praxe. (Davis-Kahl, Schlosser, 2014) Knihovny jsou, byly a vždy budou místem, kde lidé rádi chodí pro pomoc s vyhledáváním a využíváním informací (Scardilli, 2015).

Co lze tedy považovat za vydavatelskou činnost knihoven? Podle serveru *Library Publishing Coalition*⁷ (Library Publishing Coalition, 2013) se jedná o soubor aktivit převážně pod vedením vysokoškolských a školních knihoven za účelem vytváření a šíření odborných, vzdělávacích a kreativních prací. Všeobecně platí, že vydavatelská činnost knihoven zahrnuje výrobní proces a prezentaci díla, jež nebylo dosud nikde zpřístupněno a soustředí se na certifikaci publikovaného obsahu. Vydavatelská činnost knihoven je často popisována jako určitý pokus o reformaci komunikačního systému odborníků (Davis-Kahl, Schlosser, 2014). Knihovníci, jako důvěryhodní partneři univerzitních odborníků, vždy hledali způsob, jak jednoduše publikovat vědecká díla a některé nástroje k tomu určené mají již k dispozici (Scardilli, 2015). Některé české knihovny mají vydavatelskou činnost zakomponovanou ve zřizovací listině, jako například Městská knihovna v Praze (Brožek, 2008).

Do nedávné doby bylo nezávislým vydáváním knih či knih vydávaných vlastním nákladem myšleno vydávání knih profesionální vydavatelskou firmou. Autor, vydávající vlastní dílo, hradil veškeré náklady s tím spojené. Daná myšlenka není nová, na vydání svých knih se finančně podíleli například Mark Twain nebo Lewis Carroll. (Lachowska, 2012) Tato možnost je pro knihovny ve většině případů zcela nepředstavitelná, jelikož nemají dostatek finančních prostředků. Co se týče klasických knih, existuje mnoho způsobů, jak potřebné finance získat, ať už přes zřizovatele či z různých nadací a grantů. Častěji se tedy jeví výhodné vydávání vlastních elektronických publikací.

V dnešní době všeobecně dostupného internetu se čím dál častěji rozmáhá publikační činnost obyčejných uživatelů internetu, a to z větší části zcela zdarma. Virtuální prostor nabízí řadu možností také pro autory, kteří nemohou nebo nechtějí spolupracovat s tradičním

⁶ Překlad: Jsme žádáni o to, abychom byli vydavateli, otázkou ale je, zdali to vůbec chceme.

⁷ LPC = nezávislá asociace, jejímž účelem je podporovat rozvíjející se služby knihoven a taktéž podporovat knihovny zapojené do publikační činnosti.

vydavatelstvím (Lachowska, 2012). Tyto nekonečné možnosti internetu by mohly, například jako v USA, hojně využívat také knihovny různého typu. Jak se ve svém článku *Publishers in libraries* zmiňuje Terrence K. Huwe (2009), který o tématu knihovny jako vydavatelů publikací píše již dlouhou dobu, díky rozšíření internetu nám možnost publikování vlastních prací spadla „přímo do klína“.

Pokud autor napíše knihu a nikdo ji nechce v papírové podobě vydat, existuje několik možností. Za prvé, autor si může celý proces, od napsání až po distribuci, zařídit sám, tzv. self-publishing. K tomuto postupu však potřebuje znalosti vydavatelského procesu, příslušné technické zázemí a v neposlední řadě hodně času. Většina autorů ale tyto dispozice nemá a proto existuje druhá možnost, tzv. „Vanity Press“⁸. Do odvětví Vanity Press patří vydavatelství, která fungují stejně jako klasická vydavatelství, jen s tím rozdílem, že pracují na podnikatelské riziko autora a z větší části jsou již online. Poskytují celkové služby procesu vydání knihy, na jejímž konci získá autor profesionálně vyhlížející knihu v nákladu, který si sám zvolí. Dlouho byla jedinou nevýhodou tohoto odvětví cena, která byla u publikací s malým nákladem za jeden kus vždy velmi vysoká. V současné době je tato služba stále dostupnější a to hlavně díky rozšíření digitálního tisku a jiných moderních metod, např. elektronických knih. (Bednář, 2010)

Proč je tedy výhodné publikovat vlastní elektronické knihy? Vydávání e-knih jejich autory, případně knihovny má mnoho výhod. Největší výhodou je čas potřebný k vydání samotné knihy. Tento proces není tak zdlouhavý jako u vydávání knih klasických. Na trh se tedy dostane značně dříve. Tato nesporná výhoda potěší zejména autory píšící o velmi aktuálních tématech. Mezi jiné výhody patří, mimo jiné, zachování veškerých autorských práv k vlastnímu dílu, možnost plné kontroly nad celým procesem a v neposlední řadě taktéž vyšší honoráře z prodeje. Velkou výhodou elektronických knih je také to, že se nemohou nikdy vyprodat a budou kdykoli dostupné pro všechny zájemce. (Lachowska, 2012)

Dnes publikují knihovny víceméně po celém světě, ať už pro vlastní propagační účely nebo pro potřeby odborníků, studentů či veřejnosti. Internet změnil „pravidla hry“. Knihovnám, jakožto klíčovým dodavatelům informací se otevřely nové možnosti. Bylo tedy potřeba zvážit, co to pro knihovnu znamená a čím by se mohla stát. Jako knihovny jsme žádáni, abychom se stali vydavateli, ale chceme to vůbec? Terrence K. Huwe zastává názor, že knihovny mohou být důležitými vydavateli 21. století. (Huwe, 2009)

⁸ Vanity Press, příp. Vanity Publisher – do češtiny možno přeložit jako zakázkové vydavatelství

Nové podněty znamenají pro knihovnu vstup do nové role jako vydavatele publikací. Například v Provincetownu, Massachusetts, začala veřejná knihovna vydávat vlastní digitální časopis – *The Provincetown Public Press*⁹, kde publikuje zejména originální práce a tímto podporuje kreativitu komunity. (Arnold, 2014)

Během posledních několika let, našlo množství vydávaných časopisů zázemí u relativně nového vydavatele, a to u akademických knihoven. Akademické knihovny se zhostily nové role a slouží nyní často rovněž jako centrum univerzitního vydávání publikací. Tento nový model tzv. „*library-led publishing*“¹⁰ se v dnešní době rychle rozrůstá a má obrovský vliv na široké vydavatelské prostředí. Tento model vidí akademické knihovny jako původce a vydavatele online open access časopisů a odborných publikací, jejichž autory jsou akademičtí pracovníci fakulty, případně také studenti daných univerzit, kteří v USA často bývají editory fakultních časopisů. Výše zmíněný model zažívá rychlý růst hlavně díky nabízené možnosti bezplatného, případně nízkonákladového publikování pro akademické pracovníky, jejichž potřeby nedokáže uspokojit klasické vydavatelství. Model napomáhá fakultám a studentům k dosažení výsledků, které jim žádné jiné vydavatelství není sto poskytnout. Samotná univerzita i univerzitní knihovna vytváří vhodné zázemí pro vydávání publikací z akademické sféry. (Busher, Kamotsky, 2015) V České republice jsou tímto způsobem vydávány například skripta k výuce.

V roce 2010 proběhl průzkum, financovaný americkým institutem IMLS¹¹, který poukázal na skutečnost, že 55% respondentů z amerických akademických knihoven různých velikostí a typů, v té době již publikovalo nebo připravovalo projekt pro vydávání publikací. (Busher, Kamotsky, 2015)

Za zmínku stojí také zajímavý počín veřejné knihovny ze Sacramento v Kalifornii. Jejich projekt *I Street Press: A Community Writing & Publishing Center*¹² podporuje veřejnost k vytištění vlastní knihy pomocí stroje *Espresso Book Machine*¹³, který je schopen vytisknout i svázat knihu do kvalitního paperbacku během několika minut. Jak tento proces probíhá, ukazuje zajímavé propagační [video](#)¹⁴ projektu knihovny, kde funkci tohoto stroje a význam samotného projektu popisují zaměstnanci knihovny. Svůj názor vyjádřili i samotní autoři právě vytištěných knih. (Arnold, 2014)

⁹ Dostupné na adrese www.provincetownpublicpress.org

¹⁰ knihovnou vedené vydávání publikací; knihovna jako vydavatel

¹¹ Institute of Museum and Library Services – Institut muzejních a knihovnických služeb

¹² Viz. <http://www.saclibrary.org/istreet/>

¹³ Espresso Book Machine = vysokorychlostní knižní robot

¹⁴ Video dostupné na adrese: <http://youtu.be/GHwLjoecaKE>

V neposlední řadě by mohly knihovny zvážit spolupráci s místními regionálními autory. To, že má nějaký region či komunita svého autora již není v dnešní době žádnou výjimkou a vydávání knih regionálním autorům by knihovně mohlo pomoci v mnoha ohledech. Knihovny v naší moderní době jsou schopny využít rostoucí popularitu místních autorů ve svůj prospěch také jako propagační nástroj. Vydávání regionálních autorů knihovnami by byla pro obě strany velmi výhodná spolupráce. Autor by měl v podstatě zajištění propagaci svého díla, veřejná vystoupení, autorská čtení či různé besedy a akce. Knihovna by mohla tuto spolupráci využít k fundriasingu a z autora byla schopna vytvořit regionální celebritu. (Froetschel, 2010) Pro knihovnu to znamená zvýšenou návštěvnost akcí knihovny a zvýšený zájem i o ostatní služby.

Pomoc regionálním autorům neznamena nutně jen vydávání jejich knih knihovnami. Knihovny mohou místním autorům pomoci také pouze již výše zmíněnou propagací, nákupem několika kopií knihy a pořádáním nejrůznějších akcí. Jak zmiňuje autorka článku, Susan Froetschel (2010), sama vydala již tři knihy a u poslední se setkala s velikým nezájmem místní knihovny v místě, kde žila, byť jen o koupi kopie jejího díla. Přitom kniha obdržela velmi dobré recenze. Zajímavé na tom je, že o autorku byl zájem až ve skoro 41 km vzdáleném městě Fairfax, kde nakoupili osm kopií knihy a v 50 km vzdáleném Frederick County v Marylandu, kde místní knihovny autorku pozvaly, aby promluvila o svém posledním díle. Proto by regionální autoři neměli vzdávat svou snahu uspět u knihoven, jelikož když o ně nemá zájem jejich místní knihovna, jiné, vzdálenější ten zájem mít mohou.

Jak ve svém článku píše Susan Froetschel (2010), i přes napjaté rozpočty knihoven je zde vždy cesta, jak může knihovna nastavit své finanční limity a přesto zůstat aktivní ve spolupráci s místními autory. Především v rámci pořádání besed a autorských čtení. K propagaci těchto aktivit není potřeba nic jiného, než zmínka na sociální síti či webové stránce instituce a iniciativa veřejnosti.

5. Online služby pro publikování

„The comparative ease of digital publishing has opened an opportunity for librarians to follow the user as they use the Web in creative way.“¹⁵ (HUWE, LEFEVRE, 2012)

Stephen E. Arnold (2014) ve svém článku *Libraries as Publishers* zmiňuje seznam služeb pro online publikování. Podle Arnoldova názoru mohou být některé z nich pro knihovny užitečné. Autor se domnívá, že velký příklon k „self-publishing“ zvýšil zájem o tzv. „easy-to-use“ softwarové aplikace pro vydávání. Tyto online systémy dávají nejenom knihovnám rozsáhlé možnosti produkce široké škály informací, které jsou poté dostupné komukoli s přístupem na internet.

Rešeršní pracovníci jsou v dnešní době seznámeni s open access repozitáři s obsahem vysoké kvality. Za zmínku stojí vydavatel open access časopisů *PLOS*¹⁶, jež je již více než deset let starý a publikuje sedm časopisů. Ještě starší než PLOS, je archiv eprintů - *ArXiv.org*, Tyto repozitáře jsou velice cenné, jedná se o alternativu často velmi drahých informací od tradičních vydavatelů. (Arnold, 2014) Tyto informace, samozřejmě, nemají nižší hodnotu než už placených repozitářů.

5.1 Příklady zahraničních online služeb a softwarových aplikací

Jak bylo výše zmíněno, následující seznam softwarových aplikací pro tvorbu online knih pochází z článku *Libraries as Publishers*. Stephen E. Arnold (2014) vybral několik aplikací, které považuje za zajímavé a taktéž vhodné pro knihovny, které se chtějí online publikování věnovat:

- Apple's iBooks Author
- ePaper Flip
- GTxcel
- PageSuite
- PageTurnPro
- YUDU
- Zinio
- Zmags

¹⁵ Překlad: Poměrně jednoduché digitální publikování otvírá knihovnám příležitost následovat své uživatele v kreativním využívání webu.

¹⁶ Viz. www.plos.org

Některé z těchto aplikací jsou všeobecně známé, jako například Apple iBooks. O některých slyšíme poprvé, a proto je zapotřebí tyto aplikace pro online publikování postupně představit.

5.1.1 Apple iBooks Author¹⁷

Apple iBooks Author je služba dostupná zdarma, její software je velice elegantní, uživatelsky přívětivý a propojený s Microsoft Wordem. Pro knihovníka i běžného uživatele je za pomoci iBooks Author snadné vytvářet interaktivní publikace, přizpůsobené potřebám uživatelů. (Arnold, 2014) Software je dostupný v českém jazyce a disponuje různými přednastavenými šablonami, které usnadňují práci, jako například šablona pro kuchařku nebo fotoknihu. Podporuje hyperlinky, video, 3D obsah, interaktivní grafy, aj. Pomocí techniky „drag and drop“¹⁸ je jednoduché „přetáhnout“ do šablony například dokument Word, a jakmile jsou do dokumentu vloženy obrázky, text se automaticky upraví tak, aby splýval kolem daného obrázku, což lze ještě dále upravovat. Díky těmto možnostem přivádí k životu publikace takovým způsobem, jakého není klasická papírová kniha schopna. Apple iBooks Author umožňuje mimo jiné také přizpůsobení publikace pro osoby se zdravotním postižením. Celý obsah knihy je automaticky nastaven tak, aby mohl využít technologii VoiceOver¹⁹. Hotovou publikaci je poté možné nahrát do obchodu iBooks ke stažení pro širokou veřejnost a to buď zdarma, nebo za poplatek. ISBN již není od roku 2013 povinné, ale i přesto je doporučováno ISBN použít. (Apple Inc., 2015)

Vydávání elektronických knih na platformě iBooks od společnosti Apple je pro knihovny zajímavá alternativa. Celkové vytvoření knihy není tak časově náročné, proces je velice jednoduchý a knihovny by se tímto způsobem mohly přiblížit dnešní mladé generaci, která produkty Apple často preferuje.

Jediná nevýhoda tohoto softwaru je, že publikování knihy pomocí softwaru iBooks Author funguje pouze na počítačích Mac. Toto by mohl být pro knihovny zásadní problém, z důvodu všeobecně známých vysokých cen produktů firmy Apple. Vytvářené publikace jsou tedy standardizované pro iPad a MacPC. Aby bylo možné vytvořené publikace číst i na jiných zařízeních, je nutné je poté konvertovat do formátů, které jiná zařízení podporují.

¹⁷ <https://www.apple.com/ibooks-author/>

¹⁸ Drag and drop = táhni a pusť

¹⁹ VoiceOver = technologie, která je schopná nejen přečíst text knihy, ale hlasově provede uživatele celým menu a pomáhá s využíváním přístroje. Více na: <https://www.apple.com/accessibility/osx/voiceover/>

5.1.2 ePaper Flip²⁰

Softwarová aplikace ePaper Flip umožňuje autorům převádět soubory PDF do interaktivní a zábavné elektronické knihy v řádu několika minut. Aplikace používá model „upload, design and publish“²¹, který je uživatelsky přívětivý. (Arnold, 2014) Vydávané publikace jsou snadno dostupné na všech ostatních platformách, od PC přes iOS až po Kindle. ePaper Flip vytváří mimo jiné také různé marketingové materiály a časopisy za pomoci HTML5 a Flash, jedná se o tzv. Flipbook. Vytvořený obsah lze jednoduše sdílet přes různá sociální média typu Facebook a Twitter nebo jedním kliknutím poslat známému emailem. Dle jejich vlastních slov jde o aplikaci, která předčí jakékoliv jiné softwarové řešení elektronického vydávání. (ePaperFlip, 2008-2014)

Omezujícím faktorem pro některé knihovny může být cena služeb. Firma si za jedno vydání účtuje od 80 do 500 dolarů. (Arnold, 2014) ePaper Flip však umožňuje čtrnáctidenní bezplatné vyzkoušení aplikace (ePaperFlip, 2008-2014) a potenciální uživatel, tj. knihovna, se může rozhodnout, zda je pro ně tato služba vhodná a tedy i cenově výhodná.

5.1.3 GTxcel²²

Tato softwarová aplikace vznikla spojením projektů Godengo a Texterity a zaměřuje se především na vydávání časopisů. Hlavní předností aplikace je funkce *ClassApp*²³, která umožňuje studentům mobilní přístup k akademickému obsahu. Společnost nabízí širokou škálu strategií monetizace, v tom online reklamu, předplatné a v neposlední řadě taktéž podporu sponzorství. Služba není zdarma, společnost připraví cenovou relaci každému zájemci dle jeho požadavků. (Arnold, 2014)

Společnost GTxcel spolupracuje s firmou Xerox®²⁴ s cílem přinést co nejlepší řešení digitálního publikování. Způsob, jakým lidé v dnešní době čtou, se od minulosti velmi změnil. Na cestách jich využívá služeb mobilního internetu již 50% a toto číslo během dalších let ještě poroste. K tomu je zde *Xerox's FreeFlow Digital Publisher System*, díky kterému se vámi vytvořený obsah dostane k velkému počtu čtenářů, ať už ke čtení preferují smartphone, web nebo tablet. (GTxcel, 2015)

²⁰ <http://www.epaperflip.com/>

²¹ upload, design and publish = nahraj, uprav a publikuj

²² www.gtxcel.com

²³ ClassApp = společnost GTxcel je schopna zdarma vytvořit speciální mobilní aplikaci pro studenty, díky které mají vše potřebné na jednom místě a učitel má možnost přes tuto aplikaci zveřejňovat různá oznámení, učební materiály a dokonce i testy.

²⁴ www.xerox.com

5.1.4 PageSuite²⁵

PageSuite se soustřeďuje především na evropský trh a poskytuje robustní řešení pro digitální vydávání. Díky Dynamic aplikaci, kterou je možné získat z iTunes Store, Google Play, Amazon Kindle Store i z Windows 8 Store, je vytvořený obsah všeobecně dostupný. (Arnold, 2014)

Společnost spolupracuje s malými i velkými vydavateli, od mezinárodních novin až po lokální časopisy. Tato inovativní softwarová aplikace umožňuje vytvářet, spravovat a řídit publikování vlastních časopisů, novin, aj., napříč různými platformami. Cenový model je nastaven tak, aby vyhovoval všem druhům rozpočtů. Pro cenovou nabídku je nutné kontaktovat prodejní tým. Pro vyzkoušení různých modelů publikování je možné objednat demo verzi. (PageSuite Limited, 2015)

5.1.5 PageTurnPro²⁶

PageTurnPro používá metodu konverze PDF -> Flash, PDF -> HTML. Aplikace umožňuje vydavatelům publikovat interaktivní a prohledávatelné verze jejich tištěných publikací. Díky této aplikaci je čtenáři dostupná vylepšená verze publikace, která je pro něj zajímavější. Cena za poskytované služby závisí na typu služeb, které si zájemce vybere. Tak jako ostatní softwarové aplikace, i PageTurnPro nabízí zkušební verzi. (Arnold, 2014) Veškeré publikace vydané touto aplikací jsou optimalizované pro různé platformy. K dispozici jsou i aplikace pro mobilní telefony a tablety, aby měli potenciální čtenáři vydané publikace vždy k dispozici. (PageTurnPro, 2014)

5.1.6 YUDU²⁷

YUDU nabízí digitální textové rozhraní přes speciální YUDU aplikaci. Firma poskytuje „full service“ i „self service“ služby. V podstatě se jedná o firmu, která vytváří různé aplikace a nástroje pro digitální publikování. Jejich systém pro správu obsahu YUDU umožňuje uživatelům do dokumentů snadno nahrávat video, interaktivní obsah a také umožní implementovat DRM. Zabývají se vydáváním jak časopisů, tak speciálních publikací např. pro korporátní klienty. Ceny závisí na typu poskytovaných služeb a o předběžnou kalkulaci je potřeba si zažádat. (YUDU Ltd., 2014)

²⁵ www.pagesuite.com

²⁶ www.pageturnpro.com

²⁷ <http://yudu.com>

5.1.7 Zinio²⁸

Firma Zinio vidí sama sebe jako tzv. digitální novinový stánek. Spíše než pro publikování samotné slouží Zinio pro prodej časopisů a novin, mezi nimiž se nacházejí také časopisy různých knihoven. Uživatelské rozhraní je přívětivé a přihlášení nového časopisu či novin je jednoduché. Na stránkách nalezneme také články zdarma, jedná se hlavně o ukázky z jednotlivých časopisů. (Arnold, 2014)

5.1.8 Zmags²⁹

Společnost Zmags se zaměřuje na digitální publikování s důrazem na zkušenosti, ecommerce a počty zobrazení webových stránek. Zmags systém poskytuje „self service“ nástroje a hlídá statistiky přístupů. Jakmile je digitální obsah nahrán do systému, automaticky se provede konverze, aby byl obsah dostupný pro většinu zařízení. Zmags poskytuje zdarma zkušební verzi, případně demo verzi. O cenové nabídky je nutné si zažádat. (Arnold, 2014)

V článku *Libraries as Publishers* se však autor vůbec nezmiňuje o zásadním hráči na trhu, a to o platformě *Amazon Kindle Direct Publishing*. O této možnosti se můžeme dočíst v článku *The Public Library as a Publisher*, kde autor James Larue soustředil tři zajímavé úvahy svých studentů, kteří se zabývali tématem vydavatelské činnosti knihoven (Larue, 2014).

5.1.9 Kindle Direct Publishing³⁰

Publikování elektronických knih pomocí Kindle Direct Publishing, dále jen KDP, je rychlá, jednoduchá a především bezplatná služba společnosti Amazon. Celé vydání e-knihy trvá pouhých pět minut a kniha se objeví v obchodě Amazon Kindle během 24 až 48 hodin. E-kniha je poté dostupná celosvětově pro všechny uživatele Kindle přístrojů a také uživatelům aplikací pro čtení Kindle formátu Mobi. Elektronickou knihu lze aktualizovat i po vydání. Autor kontroluje veškerá autorská práva a z prodané knihy má zisk až 70 %. KDP je pouze distribuční platforma, veškeré právní a úřední aspekty zůstávají v rukou autora. (Amazon, 1996-2015)

²⁸ <http://gb.zinio.com>

²⁹ <http://zmags.com>

³⁰ <https://kdp.amazon.com>

Služba KDP vznikla před osmi lety, během let se rozšířila pomalu do celého světa, mimo jiné také do České republiky i Polska. Služba otevřela dveře do světa jednoduchého a mezinárodního publikování elektronických knih prakticky každému, kdo projeví zájem. Stačí vlastnit nebo vytvořit účet u Amazonu. Poté může autor nahrát svou knihu v mnoha různých formátech³¹, které budou po vložení konvertovány do formátu Mobi. Po nahrání publikace stačí vyplnit název, anotaci a ostatní nezbytné identifikační údaje a kniha může být odeslána k publikování. KDP po autorovi nepožaduje standardní číslo ISBN. Jakmile je kniha vložena do systému, objeví se na hlavní stránce KDP a autor je povinen stanovit přiměřenou cenu, nejméně však 2,99 dolarů, a výši autorského honoráře, který se pohybuje mezi 35% až 70%. (Rooney, 2014)

KDP poskytuje měsíční statistiky prodejnosti knih. Autorský honorář je vyplácen přímo na účet autora, postupně za všechny oblasti, ve kterých se autor rozhodne publikovat. Jedinou nevýhodou KDP je, že e-knihy jsou publikovány pouze pro Amazon Kindle, pokud chce autor knihu vydat také jinde, bude se muset obrátit i na jinou službu. Stejně jako může být elektronická kniha po vydání kdykoli upravena, tak může být autorem odstraněna z prodeje. Veškeré změny se projeví maximálně za 48 hodin. (Rooney, 2014)

5.2 Příklady vybraných českých online služeb

V České republice působí mnoho nakladatelství, ale pro začínajícího autora je značně těžké přimět některé z nich k riziku vydání knihy úplně neznámého spisovatele. (Bednář, 1998 - 2015) Tito začínající autoři mají oproti spisovatelům v minulosti jednu výhodu, a tou je existence internetu a s ním spojené výhody vlastního publikování. Na webu nalezneme několik online nakladatelství, díky nimž si může vlastní knihu vydat kdokoli, i knihovna.

5.2.1 Šuplík³²

Česká webová stránka suplik.cz (Sasínová, Šuplík.cz, 2009) je internetové knihkupectví a také nakladatelství, které vydává klasické knihy v malém nákladu, především začínajícím autorům. Zajišťuje celý proces výroby knih, cenové kalkulace, jazykové korektury, služby grafického studia, inzerci, marketing a prodává knihy v rámci svého přímého prodeje prostřednictvím SMS zpráv. Tzn., že papírové knihy, které vydavatelství

³¹ Word (DOC nebo DOCX), HTML (ZIP, HTM, nebo HTML), MOBI (MOBI), ePub (EPUB), Rich Text Format (RTF), Plain Text(TXT), Adobe PDF(PDF)

³² www.suplik.cz

vydalo, je možné objednat a zaplatit zasláním SMS zprávy ve správném tvaru, který je uveden u každé knihy na stránkách vydavatelství. Poté přijdou další dvě potvrzovací zprávy, zájemce musí svou objednávku potvrdit. Vybraná kniha pak přijde zájemci na adresu, kterou uvedl v SMS zprávě, a to do pěti dnů. Poštovné je zdarma a ceny knih se pohybují v rozmezí 99 až 400 korun. Elektronické knihy se prodávají stejným způsobem, jen s tím rozdílem, že si je může zájemce ihned po zaplacení SMS zprávou, stáhnout. Pro knihovny a zájemce o knihy, které knihovna vydá, se tato služba jeví ve velice pozitivním světle.

Jak již název služby napovídá, snaží se přimět začínající autory, aby přestali psát jen do šuplíku. Šuplík vydá jakoukoli knihu, bez ohledu na žánr, jelikož zastává názor, že každý titul si najde své čtenáře. Pro službu Šuplík je nepodstatné, že jste neznámý autor, protože i známí spisovatelé přeci nějak začít musejí. Šuplík vydává knihy v malém nákladu, s finančním podílem autora, a dle svých slov velice kvalitně a za přívětivou cenu. Přestože náklady na vydání knihy nelze předem konkrétně stanovit, cena se odvíjí vždy od dané knihy, ale orientačně se poplatky za vydání knihy pohybují takto (Sasínová, A. Šuplík.cz, 2009):

- 100 stran, A5, Ofset 80, měkká vazba – 85,- za knihu
- 200 stran, A5, Ofset 80, měkká vazba – 110,- za knihu
- 200 stran, A5, knižní Munken, pevná šitá vazba – 160,- za knihu

5.2.2 EdiceX³³

Toto internetové nakladatelství (Nakladatelství Edice X, 2012), vydá zájemci knihu podle jeho vlastních představ. Orientuje se hlavně na začínající autory. Stejně jako u vydavatelství Šuplík se autor na vydání knihy finančně podílí. Nakladatelství poskytuje klasické nakladatelské služby a také marketing. Autorům, kteří si zde vydají svou knihu, pak poskytnou 5x větší honorář, než tradiční nakladatel. Autor má možnost výběru ze tří produktů, a to – *Smart*, *Comfort* a *Profi* – od nichž se odvíjí následná cena, služby a zákaznická péče:

- Nejlevnější produkt – *knih Smart* – cenově vychází na 2 990,- a zahrnuje elektronické poradenství, zajištění ISBN, kontrolní výtisk, prodej přes internetový obchod EdiceX a vytvoření elektronické knihy (položku elektronické knihy je nutno předem individuálně domluvit). Tento produkt je cenově relativně dostupný a mohl by

³³ www.edicex.cz

některým knihovnám vyhovovat, zvláště díky tomu, že je možné vytvoření e-knih, které jsou ve formátu epub, jež je čitelný na většině čtecích zařízení.

- Produkt *knih Comfort* – cenově vychází již na 9 900,- a zahrnuje podstatně více služeb než produkt *Smart*, a to konkrétně elektronické i telefonické poradenství, zajištění ISBN, kontrolní výtisk, profesionální zlom, distribuci, propagaci, prodej přes e-shop EdiceX a vytvoření elektronické knihy (položku elektronické knihy je taktéž nutno předem individuálně domluvit. Stejně tak distribuci).
- Nejdražší služba – *knih Profi* – cenově vychází na 19 900,- a kromě již zmíněných služeb výše, zahrnuje navíc i osobní poradenství, korektury a redakční práce.

U všech vyjmenovaných produktů, EdiceX zasílá také pět povinných výtisků knihovnám a autor obdrží pět autorských výtisků. EdiceX provozuje taktéž vlastní elektronické knihkupectví, kde nabízí knihy, které nakladatelství vydalo. Pokud by měl autor (knihovna) zájem pouze o vydání elektronické knihy, možnost zde je. Cena podléhá individuální kalkulaci a odvíjí se od formátu a rozsahu příslušné publikace. E-knihy je nakladatelství poté schopno distribuovat do řady internetových obchodů. (Nakladatelství Edice X, 2012)

5.2.3 Jonathan Livingston³⁴

Nakladatelství Jonathan Livingston vzniklo již v roce 1996 a je k dispozici začínajícím autorům, těm, kterým rukopis odmítli nebo komukoli, kdo si chce vydat vlastním nákladem knihu. Nakladatelství se také zabývá vydáváním různých účelových publikací. V podstatě zrealizují jakýkoli nápad a vydají knihu již od deseti kusů. Pro knihovny také jistě velice zajímavá alternativa. Cenová kalkulace je individuální, odvíjí se od typu knihy, rozsahu, materiálu a nákladu knihy. Pokud je knize přiděleno ISBN do ceny se započítávají taktéž povinné výtisky pro knihovny. Vydanou knihu je nakladatelství schopno prodat díky svému vlastnímu internetovému knihkupectví. (Jonathan Livingston, 2015)

5.2.4 Knihovnicka.cz³⁵

Tato služba nabízí vydání knihy v malém nákladu a několik doprovodných služeb, jako například typografickou úpravu. Autor může knihu vydat, jak přes nakladatelství Knihovnička (balíček knihovnicka.cz vyjde na 3 499,-), tak i vlastním nákladem pouze

³⁴ www.vydejsisvouknihu.cz

³⁵ www.librix.eu/cz

s technickým zázemím nakladatelství, v rámci druhé možnosti se nakladatelství nestará o propagaci, zajišťuje ji autor sám. Na webových stránkách nakladatelství Knihovnička se nachází také odkaz přímo pro knihovny a knihkupce. Nenabízí pro ně přímo vydání knih, či e-knih, ale jistě ani to nebude problém. Pro knihovny nabízí především renovace knih. (Librix.eu, 2015, Vydání knihy)

S nakladatelstvím Knihovnička je možné vydání vlastní elektronické knihy a nabízí celkový servis, který se k tomuto procesu váže. Od korektury, přes ilustrace až po nasazení knihy do prodeje a propagaci ve vlastním e-shopu. Cena elektronické knihy závisí, stejně jako u předchozích nakladatelství, především na rozsahu či potřebných korekturách textu. E-knihy jsou vydávány ve standardních formátu ePub i v PDF. (Librix.eu, 2015, E-knihy)

5.2.5 Tiskový express³⁶

Služba Tiskový express, spadající pod nakladatelství Tigris, umožňuje vydání knihy v malém nákladu, kterou velká nakladatelství odmítají vydat právě kvůli nízkému nákladu. Nakladatelství na přání zajistí také přidělení standardního čísla ISBN. V minimálním nákladu od pěti kusů, bude kniha v brožované vazbě. V nákladu od deseti kusů vydají knihu v šité vazbě. Souběžně s tištěnou knihou nabízí také možnost vydání elektronické knihy. Nezáleží na tom, jaký chcete vydat žánr, nakladatelství vydá vše. Od kuchařek, přes romány, až po poezii. Knihu si může autor připravit k tisku sám, případně může požádat o službu „*Knih na klíč*“, kdy stačí dodat představu o grafickém vzhledu obálky a vlastní text ve formátu DOC, případně TXT nebo RTF. Obrázky je pak nutné dodat v kvalitním rozlišení a nejlépe ve formátu JPG, TIF, PSD nebo EPS. Prostřednictvím služby „*Knih na klíč*“ se nakladatelství postará o veškerou grafiku, typografii, zlom knihy k tisku, apod. To vše v krátké dodací lhůtě, která činí 3-5 dnů u brožované vazby a 10 dnů u vazby šité. Dle vlastních slov vše za příznivé ceny. Cenu však na svých stránkách Tiskový express neuvádí. O vlastní kalkulaci nákladů na vydání knihy je nutné si zažádat. Především proto, že se jedná o velmi individuální ceny, které závisí na čase, jež je k celkové úpravě knihy zapotřebí. (TIGRIS spol. s r.o., 2015)

5.3 Příklady vybraných polských online služeb

Stejně jako v případě České republiky, existují na polském internetovém trhu online vydavatelství, ze kterých si vybere jak začínající autor, tak i knihovna.

³⁶ www.tiskovyexpress.cz

5.3.1 Rozpisani.pl³⁷

Portál Rozpisani (Rozpisani.pl, 2015) nabízí vydávání knih pro nezávislé autory na principu „self-publishing“, tzn. bez finanční participace nakladatelství. Jedná se o inovativní projekt pod záštitou polské *Grupy PWN*³⁸. Služba Rozpisani pomáhá autorům s celým procesem, který provází vydání knihy i s vlastním uvedením knihy na trh. Vydání knihy většinou trvá pouhých šest týdnů a je možné vydání již od jediného kusu. Výhodou služby je autorova značná nezávislost. Zůstávají mu veškerá autorská práva, má celkovou kontrolu nad obsahem a designem knihy a také rozhoduje o ceně knihy. Další nespornou výhodou je vysoký autorský honorář, o mnoho vyšší než u tradičních vydavatelství v Polsku. Honorář je vyplácen měsíčně a autor má neustálý přístup ke statistikám prodeje.

Pomocí této služby je autor schopen vydat jakoukoli svou publikaci, od poezie až po paměti. Nakladatelství zastane veškeré kroky nutné k vydání knihy. V případě zájmu zajišťuje také redakční či grafické úpravy. Služba Rozpisani umožňuje konverzi knihy do elektronické podoby, za pomoci jejich vlastní platformy iFORMAT, která zpracovává elektronické publikace i největším nakladatelstvím. Pokud autor již má e-knihu ve formátu ePub nebo Mobi, stačí knihu uvést na trh, o co se služba již postará. Elektronické knihy jsou chráněny proti nelegálnímu kopírování. Ceny jsou předmětem individuální kalkulace. Cenu lze orientačně vypočítat za pomoci kalkulačky, která je dostupná na stránkách rozpisani.pl.

Jakýmsi mottem portálu je, že kniha, na které autor pracoval i několik měsíců, přeci nemůže skončit v šuplíku. Dejte knize šanci! A to prostřednictvím služby Rozpisani. (Rozpisani.pl, 2015)

5.3.2 Publikatornia.pl³⁹

Další zajímavou službou v oblasti internetových vydavatelství v Polsku je portál Publikatornia (Publikatornia.pl, 2015), který autorům umožňuje vydat vlastní knihu, jak v papírové, tak elektronické formě nebo také v obou verzích. K dispozici jsou čtyři balíčky (konkrétně Standard, Vydavatelský, Marketingový a Premium), které se odlišují rozsahem služeb, a tím se také liší jejich cena, přičemž nejlevnější balíček můžeme pořídit za 900 Zł⁴⁰ a nejdražší za 2 500 Zł⁴¹. Publikatornia nabízí řadu služeb, které je možné využít

³⁷ www.rozpisani.pl

³⁸ Grupa PWN – sdružení několika polských nakladatelů.

³⁹ www.publikatornia.pl

⁴⁰ V přepočtu cca 6 000 Kč.

nejen v balíčcích, ale i jednotlivě. Jedná se o služby editorské, grafické, marketingové či přiřazení ISBN.

Autor má dvě možnosti vydání knihy, jednak může sám svou knihu zdarma publikovat v elektronickém formátu do virtuálního knihkupectví vydavatelství Publikatornia, jednak může spolupracovat s vydavatelstvím a docílit tak vydání klasické papírové knihy. O prodejní ceně elektronické knihy rozhoduje autor sám. Má také možnost stanovit nejnižší zavazující částku s tím, že kupující se může rozhodnout, jestli je ochoten zaplatit více. (Publikatornia.pl, 2015)

5.3.3 Helion⁴²

Helion je internetové knihkupectví, které se mimo svou obvyklou činnost věnuje také vydáváním knih zatím neznámých autorů. Vydají v podstatě jakoukoliv knihu, od odborných publikací až po beletrii. Helion nabízí úpravy, pomoc s výběrem vhodného názvu, grafickou výpomoc a především propagaci a výhodný prodej publikace. Po celou dobu spolupráce má autor k dispozici profesionálního editora, který se vším poradí. Po samotném vydání se kniha dostane do knihkupectví, větší část nákladu do internetových knihkupectví Helion a pokud bude mít předpoklad široké čtenářské obce, tak se jí dostane co nejširší distribuce, čítající přes tisíc knihkupectví. Helion nabízí propagaci publikace v rámci knižních katalogů, novin, časopisů a známých internetových portálů. (Helion SA, 2015)

5.3.4 Wydać książkę⁴³

Platforma wydacksiazke.pl (Wydać Książkę.pl, 2014) nabízí jednoduchý způsob, jak vydat knihu – papírovou i elektronickou. V případě klasické papírové knihy postačí nahrát soubor do systému a vložit popis publikace. Pro správné rozpoznání nadpisů, citací apod. musí být soubor správně naformátován. Ovšem, i v případě problémů s formátováním, lze text dodatečně naformátovat také po nahrání do systému. Autor má k dispozici šablony, do kterých může knihu vložit, a taktéž zde nalezneme šablony pro grafickou úpravu obálky. Tyto šablony autor nemusí využít v případě, že grafické řešení již navrhnul sám. U obrázku pro obálku je však nutné dbát zvýšené pozornosti knižního hřbetu, který je součástí grafického návrhu. Musí mít určitou šířku, která je daná velikostí knihy. Velikost nákladu

⁴¹ V přepočtu cca 16 700 Kč.

⁴² <http://helion.pl/zostanautorem>

⁴³ www.wydacksiazke.pl; Wydać książkę = vydat knihu.

určuje autor a lze objednat také distribuční a propagační služby. K nim je již zapotřebí standardní číslo ISBN, o které se platforma rovněž postará.

Jak bylo zmíněno výše, kromě klasické knihy lze vydat také knihu elektronickou. Knihy je možno vydávat ve standardních formátech ePub nebo MOBI. Celý proces je velice jednoduchý, stačí nahrát textový soubor do systému, vybrat písmo, a pokud je potřeba, lze dodatečně vytvořit strukturu a obsah elektronické knihy. Pro obálku knihy jsou dostupné šablony, do kterých je možné vložit vlastní obrázek. Systém wydacksiazke.pl poté vytvoří elektronickou knihu ve dvou výše zmíněných formátech. Stejně jako u papírové knihy lze objednat distribuční služby za stejných podmínek. (Wydać Książkę.pl, 2014)

Orientační cenu vydání papírové i elektronické knihy si autor může spočítat pomocí jednoduché kalkulačky na webové stránce wydacksiazke.pl. Konečná cena se pak samozřejmě může odlišovat. Systém rovněž nabízí nadstandardní balíček služeb – Premium. Tento balíček je určen autorům, kteří chtějí celkový profesionální servis vydání knihy a nechtějí se starat o formátování, grafiku apod. Cena Premium služby není veřejně dostupná a je nutné si o ni požádat buď telefonicky či prostřednictvím kontaktního formuláře. Pro knihovny bude cena služby Premium jistě příliš vysoká, ale služba bez profesionálního servisu by mohla být atraktivní, ve většině knihoven pracuje alespoň jeden knihovník znalý grafiky a formátování, byť jen na amatérské úrovni. (Wydać Książkę.pl, 2014)

Výše zmiňované online služby mohou skvěle posloužit knihovnám, které nemají zázemí pro vydání vlastních knih. Tyto služby se postarají o vydavatelský proces klasické knihy a jsou schopni knihu, ve většině případů, pomoci knihovně propagovat. U většiny služeb je možné vydat taktéž elektronickou knihu, některé aplikace by knihovna zvládla ovládat sama, což může být pro některé knihovny výhodou. Rozhodně by zmíněné služby stály alespoň za úvahu, jeví se jako vhodné alternativy ke klasickému publikování.

6. Charakteristika vybraných knihoven v Moravskoslezském kraji a Slezském vojvodství v Polsku

V této kapitole budou popsány jednotlivé knihovny a jejich vydavatelská činnost. Vybrány byly knihovny na přibližně stejné úrovni (jak v počtu obyvatel dané obce, kde působí, tak i ve statutu dané knihovny) v Polsku i v České republice vzhledem k pozdější relevantní komparaci.

6.1 Moravskoslezský kraj

Nakladatelské činnosti se v Moravskoslezském kraji věnuje několik knihoven, například Regionální knihovna Karviná, knihovna v Havířově či knihovna v Českém Těšíně. Největší knihovnou na poli vydávání publikací je v tomto kraji Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, která se věnuje vydávání elektronických knih. Knihovna v Českém Těšíně je na tom s vydáváním publikací dobře, stejně tak Městská knihovna v Havířově.

6.1.1 Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Moravskoslezská vědecká knihovna (dále jen MSVK) je největší krajská knihovna svého typu, založená v roce 1951, disponuje knihovním fondem, jež přesahuje milion knihovních jednotek a patří k největším organizátorům různých kulturních a vzdělávacích akcí pro širokou veřejnost.

Knihovna je rozdělena do tří částí, z nichž dvě se nachází v budově Nové radnice, v jejím levém a pravém křídle. V pravém křídle se nachází studovna, výpůjční služby, internetová místa a bibliografické služby. V levém křídle pak najdeme speciální fondy. Třetí část se nachází na Prokešově náměstí, kde je regionální výukové centrum a centrum pro poskytování služeb knihovnám. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015)

Jednou ze zajímavých aktivit MSVK je vydávání elektronických knih regionálních autorů. Digitální knihovnu buduje knihovna společně s dalšími paměťovými institucemi⁴⁴ Moravskoslezského kraje již od roku 2005. Podle vzoru Městské knihovny v Praze, začala knihovna počátkem roku 2012 s vydáváním regionálních elektronických knih a od té doby jich na svém kontě má již patnáct. Vydávání elektronických knih je pro knihovnu prozatím

⁴⁴ Z nejznámějších např. Archiv města Ostravy, Ostravské muzeum, knihovna města Ostravy, Těšínské muzeum či Slezské zemské muzeum v Opavě

jediná možnost, jak čtenářům zpřístupnit e-knihy v českém jazyce. Jedná se zejména o volné tituly, na které se již v současnosti nevztahují autorská práva. Elektronicky tedy knihovna vydává tituly především z 19. století a z první poloviny století dvacátého. Žánrově se vybírají knihy především beletristické, doboví průvodci či pověsti nebo vlastivědné publikace, které se obsahově vztahují k regionu. Tímto má knihovna snahu přiblížit svým čtenářům minulost kraje, ve kterém žijí. Důvodem vydávání je také snaha seznámení dnešní generace s autorskou generací minulé doby. (Filipová, 2012)

Aby mohla knihovna s vytvářením elektronických knih vůbec začít, bylo potřeba získat nezbytné technické vybavení, na kterém by se vytvořené e-knihy testovaly. Byl tedy vytvořen projekt s názvem „*E-knihy, aneb nová výzva pro knihovny*“, díky kterému získala knihovna důležité finanční prostředky z Nadace OKD. Díky tomuto příspěvku bylo možné nakoupit deset čteček elektronických knih od různých výrobců. Pět z nich je určeno k půjčování pro uživatele knihovny a pět pro různé vzdělávací akce, které MSVK pořádá a mimo jiné také k testování formátů během vytváření prvotní elektronické knihy. Úplně první knihou, kterou se rozhodli elektronicky vydat, byla kniha Karla Jaromíra Bukovanského - Slezské báje a pověsti národní. (Filipová, 2012)

Ze všech známých formátů e-knih vybrala knihovna čtyři nejpoužívanější, do kterých se vydávané elektronické knihy převádí. Jsou to následující formáty (Filipová, 2012):

- *klasické PDF* pro uživatele, kteří by si chtěli text například pouze prohlédnout na svém počítači či vytisknout;
- *PDF optimalizované pro čtečky*;
- *formát ePub*, který je nejrozšířenějším formátem pro čtečky e-knih a vytváří v podstatě určitý standard;
- *formát MOBI*, určený pro čtečky značky Kindle.

Publikace se nejprve zdigitalizují. Digitalizace samotná není v procesu digitalizace částí nejnáročnější. Zejména časově je nejnáročnější korektura textu. Pomocí OCR⁴⁵ se sice podaří většinu textu zachytit správně, ale u některých knih, kdy je text špatně čitelný, případně působením času a vnějších vlivů špatně viditelný, metoda OCR není schopna slova správně zachytit. V tomto případě se korektura neobejde bez vytištění textu a následného opravení. Po úspěšné korektuře je zapotřebí výsledný text typograficky upravit, doplnit tiráž,

⁴⁵ Optické rozpoznávání textu

titulní stranu, případně obsah. Po všech těchto krocích je kniha převedena do klasického formátu PDF a poté je upravena do PDF formátu pro čtečky. (Filipová, 2012)

Pro konverzi do formátu ePub knihovna používá volně dostupný program *Sigil*, pro jehož používání je nutné znát značkovací jazyk HTML/XHTML a kaskádové styly CSS, jež se k vytvoření ePub formátu používají. Samotný text knihy je upravován pomocí stylů formátování, fontů, čímž se dá předejít problémům s diakritikou českého jazyka a kniha se bude ve výsledku zobrazovat konečnému uživateli správně a bez podivných znaků. Ke knize je dále nutno přidat obsah a rozdělit ho na dané kapitoly. Výslednou knihu ve formátu ePub je poté snadné konvertovat do formátu MOBI za pomoci jiného volně dostupného programu, který se nazývá *Calibre*. Tyto volně dostupné softwarové aplikace knihovnám hodně ulehčí od nákladů za programy placené. Každý formát e-knihy dostává své vlastní ISBN a je ohlašován přes Svaz Českých knihkupců a nakladatelů české knihy. Vydané knihy spadají pod licenci Creative Commons. (Filipová, 2012)

Pro uživatele, kteří se čtečkami elektronický knih teprve začínají, připravila knihovna speciální publikaci s názvem *E-knihy aneb první pomoc pro začátečníky*, která obsahuje mnoho tipů a triků pro začínající uživatele a je dostupná jak v tištěné, tak i v elektronické verzi. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015)

O tom, zdali knihovna plánuje vydávat také elektronické knihy současných regionálních autorů, se dozvíme v kapitole sedmé, ve strukturovaném rozhovoru s paní Mgr. Monikou Oravovou a paní Mgr. Gabrielou Filipovou z oddělení speciálních fondů MSVK, které byly tak laskavé a udělaly si čas na zodpovězení mých otázek.

6.1.2 Městská knihovna Český Těšín

Těšínská knihovna byla založena v roce 1945 a o rok později již začala poskytovat své služby veřejnosti. Od té doby prošla mnoha změnami. V roce 1981 došlo k centralizaci knihoven v okrese Karviná a tak se knihovna stala součástí Okresní knihovny v Karviné a v roce 1997 byl zahájen automatizovaný výpůjční systém. V roce 2002 pak knihovna přešla na knihovnický systém DAWINCI. Městská knihovna během svého dlouholetého působení organizovala několik konferencí a spolupracovala na mnoha projektech, z poslední doby je to například Česko-polský projekt Bez stereotypů z roku 2013. V dnešní době knihovní fond Těšínské knihovny čítá necelých sto tisíc knihovních jednotek. Knihovna pořádá různé akce pro širokou veřejnost. (Městská knihovna Český Těšín, 2015)

6.1.3 Městská knihovna Havířov

První zmínka o Městské knihovně se objevila v roce 1952, kdy knihovna nedisponovala vlastními prostory a byla nucena sídlit v bytě knihovníka. V té době byla odkázána na sponzorské dary svých čtenářů. V dnešní době knihovna disponuje více než 200 tisíci knihovních jednotek, od beletrie, přes literaturu populárně naučnou, až po zvukové nahrávky a spolupracuje se školami, školkami a spolky. Pro širokou veřejnost pořádá různé kulturní a vzdělávací akce.

V roce 2005 byla podle zákona č. 257/2001 Sb. knihovního zákona, pověřena výkonem regionálních funkcí pro knihovny v Bohumíně a Orlové. (Městská knihovna Havířov, 2015)

6.1.4 Regionální knihovna Karviná

Karvinská knihovna vznikla na základě prvního knihovního zákona v květnu roku 1923. Vývoj knihovny byl však přerušena druhou světovou válkou. Znovu otevřena byla v červnu v roce 1945. V letech 1950 – 1992 byla knihovna známa pod názvem Okresní knihovna Karviná a v květnu roku 1992 dostala název Regionální knihovna Karviná. Za dobu své působnosti se knihovna podílela na mnoha projektech a dostala řadu ocenění, mezi jinými např. Cenu Evropské veřejné knihovny v roce 2000 a stala se Knihovnou roku 2012 v kategorii měst s obyvateli nad 40 tisíc. V dnešní době plní funkce regionální knihovny, čítá devět poboček v rámci Karviné, pořádá zajímavé vzdělávací a kulturní akce pro děti i dospělé a aktivně podporuje Filmový klub v Karviné. (Regionální knihovna Karviná, 2015)

Zajímavým počinem ve vydavatelské oblasti je vydávání časopisu *Sova*, který vychází při Regionální knihovně každé tři měsíce, již od roku 2002 a je registrován u Ministerstva kultury ČR E 13598. Ročně vychází 5 čísel v nákladu cca 120 výtisků. Cílovou skupinou jsou čtenáři a návštěvníci knihovny. (Kukrechtová, E-mailová korespondence) Časopis je možno najít v elektronické verzi na stránkách *Sovy*⁴⁶ (Časopis *Sova*, 2015) a je možné jej také zakoupit na pobočkách Regionální knihovny (Regionální knihovna Karviná, 2015). Toto periodikum vzniklo na základně iniciativy samotné knihovny. Jeho název byl vybrán proto, že představuje vědění, ale je také součástí loga Regionální knihovny. (Jenčová, 2008)

⁴⁶ <http://sova.rkka.cz/>

Hlavním záměrem časopisu je přiblížení dění v knihovně zainteresovaným čtenářům. Obsahuje články o akcích, které se již úspěšně uskutečnily a také o akcích, které se knihovna chystá pořádat a informuje o nových službách knihovny. (Jenčová, 2008)

Časopis Sova nabízí:

- informace o nabídce knihovnicko-informačních služeb knihoven, o činnosti a dalších aktivitách knihoven
- informace o připravovaných kulturních a kulturně-vzdělávacích akcích, o výstavách
- informace o již konaných akcích
- informace o novinkách v literatuře
- informace o historii písemnictví, knihovnictví a literatuře
- tematické články o spisovatelích, umělcích apod.
(Kukrechtová, E-mailová korespondence)

Oddělení polské literatury

Regionální knihovna v Karviné má mimo jiné také speciální pobočku polské literatury. Středisko disponuje cca 16 tisíci knihovními jednotkami, od beletrie, přes naučnou literaturu až po audio záznamy v polském jazyce. (Regionální knihovna Karviná, 2015)

6.2 Slezské vojvodství

V této podkapitole se budeme zabývat polskými knihovnami, ze Slezského vojvodství, které provozují alespoň malou vydavatelskou činnost. Největší knihovnou s nejčetnějšími vydanými publikacemi, je Slezská knihovna v Katovicích (Biblioteka Śląska w Katowicach), kterou můžeme podle její funkce postavit vedle Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě.

6.2.1 Biblioteka Śląska

Slezská knihovna v Katovicích je knihovnou krajskou, která má statut knihovny vědecké. Jedná se o největší knihovnu ve Slezském vojvodství, která byla založena již v roce 1922 a dnes vlastní přes dva miliony knihovních jednotek, od rukopisů až po elektronické dokumenty. Knihovna shromažďuje hlavně naučné dokumenty, především z oboru

právníckého, humanitního, ekonomického či společenských věd. Shromažďuje také dokumenty regionální povahy. Mimo jiné pořádá i zajímavé výstavy, autorské večery a různé akce. (Biblioteka Śląska, 2007-2011)

Vydavatelská činnost knihovny je dána hlavně jejím statutem krajské knihovny. Z tohoto důvodu se Slezská knihovna zaměřuje především na publikace o Slezsku a také bibliografie, které prezentují bohatý regionální fond knihovny. Například od roku 1963 knihovna zpracovává *Slezskou bibliografii*, která se v roce 1999 přejmenovala na *Bibliografii Slezského vojvodství* a je vydávána dodnes. Zajímavé jsou také publikace o pohlednicích či historii kraje. (Baron, Maresz, 2012)

Důležitou součástí vydavatelské činnosti Slezské knihovny jsou také odborné publikace, které se zaměřují z větší části na nepříliš probádaná témata z historie, především před druhou světovou válkou. K tomuto tématu stojí za zmínku publikace *Folia Scientica Bibliothecae Silesianae*. Samostatnou skupinu vydávaných publikací pak tvoří také katalogy výstav, které knihovna za svou existenci pořádala a taktéž katalogy různorodých uměleckých soutěží.

Kromě všech těchto publikací najdeme ve vydávaných knihách též beletristická díla, která jsou vydávána mimo jiné v edici *Polonica*. V této edici jsou vydávány publikace svázané s krajem, ale vzniklé za jeho hranicemi.

Ve vydavatelství se mimo jiné starají o redakci časopisu *Guliwer*. Jedná se o čtvrtletní knižní časopis pro děti. Slezská knihovna se také podílí na vydávání kulturního měsíčníku „*Śląsk*“ (Slezsko). (Baron, Maresz, 2012)

Náklady knih vydávaných Slezskou knihovnou jsou především bibliofilského rázu, a to od 100 do 200 exemplářů, jak vyniklo z emailové komunikace s paní Elwirou Zborowskou (Zborowska, E-mailová korespondence), která má vydavatelství na starosti. Dále nám také sdělila, že i přesto, že se jedná o bibliofilské náklady, každá jimi vydaná kniha je posílána do vybraných knihoven v rámci povinného výtisku a taktéž do meziknihovní výměny publikací. Knihy vydané knihovnou je možno zakoupit jak na místě, tak i na internetových stránkách knihovny, kde jsou také prezentovány. K dnešnímu datu vydala Slezská knihovna již přes 110 knih.

6.2.2 Biblioteka Miejska w Cieszynie

Městská knihovna v polském Těšíně (Biblioteka Miejska w Cieszynie, 2013) je nejdůležitějším místem pro podporu čtenářství v nejbližším okolí. Tato instituce sídlí v samotném srdci Těšína a skládá se z centrální pobočky, která zahrnuje klasické dospělé a dětské oddělení i studovnu a dále ze čtyř dalších poboček v blízkém okolí, z toho tři jsou univerzální a jedna specializovaná. Centrální pobočka obsluhuje převážně občany Těšína, ale čtenáři přichází také z České republiky.

Od roku 2001 působí knihovna jako krajská knihovna. V roce 2008 měla přes 10 tisíc registrovaných čtenářů, kteří si za celý rok vypůjčili bezmála 225 tisíc knihovních jednotek.

Přínosem knihovny jsou četné kulturní a vzdělávací akce, zaměřující se jak na děti a mládež, tak i na dospělé čtenáře. Knihovna se dále podílí i na organizaci městských kulturních akcí, jako například „Święto Trzech Braci“⁴⁷, který se koná jak v polském Těšíně, tak i v Českém Těšíně, nebo festival lidového umění. Ze své funkce krajské knihovny se účastní organizace různých konferencí, seminářů či workshopů v kraji. Nejvíce se však knihovna zaměřuje na nejmladší čtenáře a pořádá mnoho akcí pro děti, jako je Noc s Andersenem, Čtení nad Olzou nebo Prázdniny s knihovnou. Od roku 2007 je knihovna zapojena v projektu „Cała Polska czyta dzieciom“, což je předloha akce Celé Česko čte dětem.

Městská knihovna taktéž spolupracuje s knihovnami a institucemi jak ze Slezského vojvodství a celého Polska, tak i ze zahraničí. Jedná se především o projekty kulturně-vzdělávacího charakteru a bývají financovány Evropskou unií. Za Českou republiku s Městskou knihovnou spolupracuje především Městská knihovna v Českém Těšíně, v jejíž spolupráci vydala knihovna několik sborníčků a brožur. (Biblioteka Miejska w Cieszynie, 2013)

6.2.3 Miejska biblioteka publiczna Jastrzębie-Zdrój

Městská veřejná knihovna Jastrzębie-Zdrój (Miejska Biblioteka Publiczna Jastrzębie-Zdrój, 2015) je nejstarší kulturní institucí ve městě, jejíž počátky sahají do poválečného období roku 1948 a původně obsluhovala čtenáře z okresu Rybnik. V padesátých letech pak knihovna přešla pod křídla knihovny města Wodzisław Śląski. Když pak roku 1963 získal

⁴⁷ Svátek tří bratří. <http://www.swietotrzechbraci.pl/>

Jastrzębie-Zdrój statut města, knihovna obdržela statut městské knihovny. V roce 1974 byla knihovně přidělena budova na ulici Wielkopolska, kde sídlí dodnes.

Knihovna dnes slouží jako informační, vzdělávací a kulturní instituce pro město Jastrzębie-Zdrój i pro přilehlé obce a města regionu. Nabízí svým čtenářům široký výběr beletrie i naučné literatury a je plně automatizovaná. Knihovna vytváří bibliografii města Jastrzębie-Zdrój, a také uchovává tisk týkající se společenského života ve městě. Jednou z důležitých poboček knihovny je v dnešní době pobočka s názvem Universitas Litterarum. Tato pobočka slouží studentům vysoké školy a uchovává vědecké publikace. Městská knihovna v současné době disponuje 437 tisíci svazky, 30 tisíci audiovizuálními dokumenty, má pro čtenáře přes 300 titulů časopisů a více než 1600 e-knih.

Městská knihovna je často oceňována v prestižních národních soutěžích, které pořádá Polská knihovnická asociace a nadace *ABCXXI Celé Polsko čte dětem*. (Miejska Biblioteka Publiczna Jastrzębie-Zdrój, 2015)

6.2.4 Miejska i powiatowa biblioteka publiczna im. Ryszarda Kincla Racibórz

Městská a okresní knihovna Racibórz (Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, 2015) byla založena 20. července roku 1948 a zpočátku disponovala fondem pouze o 445 svazcích, které se vešly do dvou regálů v jedné místnosti. Tehdy měla knihovna rovných třicet čtenářů. V roce 1949 knihovna poprvé změnila místo působitě, knihovní fond se rozrůstal, do knihovny se zapisovalo čím dál tím víc místních obyvatel, mezi nimi také mnoho dětí. Proto se v roce 1951 jeden ze tří knihovníků staral pouze o dětské čtenáře. Roku 1953 se knihovna opět přestěhovala do nového působitě, tentokrát již měla k dispozici pět místností, které zahrnovalo dospělé oddělení, dětské oddělení, čítárnu, sklad a kancelář. Kromě toho existovaly ve městě další tři pobočky knihovny. Do roku 1960 vzrostl počet čtenářů knihovny na necelých 2500. Díky tomuto nárůstu nově vzniklo bibliograficko-informační centrum. V roce 1966 provozovala knihovna již šest poboček.

V 80. a 90. letech 20. století nastal velký pokles čtenářů, na nákup nových knihovních jednotek dostávala knihovna stále méně finančních prostředků a byla dokonce zrušena jedna pobočka. 17. listopadu 1999 se městská knihovna stala městskou a okresní knihovnou, tou zůstala dodnes a má 12 poboček. (Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, 2015) Knihovna nese název podle regionální osobnosti – Ryszarda Kincla. Pan Ryszard Kincel

[*1933 – †2004] byl knihovník, spisovatel, archivář a muzejník. (Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna. 2015, Patron biblioteki)

7. Strukturované rozhovory se zástupci knihoven zaměřené na perspektivu vydavatelské činnosti v knihovnách

Některé z následujících rozhovorů se zástupci vybraných knihoven nejsou doslovně citovány, jelikož v průběhu rozhovorů nebylo použito nahrávací zařízení. Otázky pro jednotlivé knihovny se mírně odlišují, z toho důvodu, že každá knihovna má určitá specifika své vydavatelské činnosti.

7.1 Rozhovor se zástupci Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě⁴⁸

Za MSVK Ostrava se semnou k rozhovoru ochotně sešly paní Mgr. Monika Oravová a paní Mgr. Gabriela Filipová, které mají na starosti vydávání elektronických knih.

1. Jak přesně probíhalo financování vašeho projektu e-knih?

Financování probíhalo za pomoci Nadace OKD, od které se knihovně podařilo získat 205 tisíc korun z větší části na databázi zahrnující elektronické knihy. Dále pro nákup čteček a semináře k tématu.

2. Co vás vedlo k vydávání regionální literatury minulého století, kromě rozšíření obzoru čtenářů?

Důvodem bylo také to, že díla jsou již autorsky volná, není tedy nutno oslovovat dědice, případně agenturu DILIA. Také proto, že většinu knih, například jako dílo Bukovanského, sama knihovna ve svém fondu nemá.

3. Plánujete vydávat také současnou regionální literaturu?

Zatím ne, sám autor by o to musel mít zájem a zatím knihovnu žádný nekontaktoval. Knihovna sama také autory neoslovuje.

⁴⁸ Rozhovor proběhl dne 14. listopadu 2014 v dopoledních hodinách v prostorách Nové radnice v Ostravě.

4. *A co například začínající autoři?*

Úplně stejný problém jako u předchozí otázky. Autoři by museli mít o něco takového zájem.

5. *Neuvažujete o vydávání také odborné či knihovnické literatury?*

V budoucnu je možná spolupráce s Filozoficko-přírodovědeckou fakultou Slezské univerzity v Opavě.

6. *Neuvažujete o vydávání například časopisu?*

Časopis knihovna nevydává a ani se o tom neuvažuje. Je jich v dnešní době dost.

7. *Neplánujete také kromě elektronické formy, vydávat také vše formou klasickou?*

Spíše ne.

8. *V souborném katalogu ČR jsem narazila na různé publikace vydané vaší knihovnou, např., výroční zprávy, bibliografie aj., ale nenašla jsem záznamy o vašich e-knihách, proč?*

Je to proto, že elektronické knihy nejsou ve fondu knihovny v tištěné verzi. Fyzicky je nevlastníme. A proto na ně není v souborném katalogu knihovny odkaz. Na druhou stranu, odkaz v katalogu MSVK je, tam být musí kvůli registru digitalizace. Odkazy na naše elektronické knihy jsou také na zvláštní stránce webu MSVK.

9. *Považujete vydavatelskou činnost za perspektivní?*

Určitě ano a rozhodně v tom budeme pokračovat. Zatím stihneme vydat přibližně 4 elektronické knihy za rok. Je to dáno tím, že vše děláme sami, v podstatě je to dobrovolnická práce. Za rok 2013 jsme registrovali 680 přístupů a za rok 2014⁴⁹ již 832. Tato činnost tedy určitě perspektivní je.

10. *Považuje ji zřizovatel za perspektivní?*

Je to činnost v rámci klasické práce, takže zřizovatel informován je, ale knihovna nic nežadá.

⁴⁹ K datu 14. 11. 2014, kdy se rozhovor uskutečnil.

11. Máte podporu vaší vydavatelské činnosti u zřizovatele?

Finanční podporu vydávání elektronických knih knihovna nemá a peníze ani nežadá. Možná, kdyby někdy došlo na vydávání tištěných publikací.

12. Spolupracujete s někým v této činnosti?

Spolupráce samozřejmě probíhá, a to s Městskou knihovnou Ostrava, která zapůjčuje knihy k digitalizaci. Spolupráce byla i s praktikantkou z Masarykovy univerzity v Brně. Časem někdy v budoucnu je možná spolupráce s dobrovolníky, kteří by mohli pracovat z domu.

13. Co plánujete v budoucnu?

Seznam knih k digitalizaci je sestaven na jeden rok dopředu. Postupně se propracováváme od knih s malým počtem stran až ke knihám s cca 300 stranami. Momentálně je na seznamu dvacet knih. Uvažuje se také o knihách, kterým vyprší autorská ochrana např. za 4 roky.

Shrnutí: Moravskoslezská knihovna v Ostravě i přesto, že vydává elektronické knihy svépomocí, odvádí dobrou práci. Kolegyně Oravová a Filipová, na nich pracují v podstatě ve svém volném čase, či v čase, který jim v pracovní době vybude, a nejsou za to finančně odměněny. Vzhledem k tomuto časovému omezení, by bylo nasnadě snahu o vydávání vlastních e-knih vzdát, považují však vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní a rozhodně nechtějí s touto činností skoncovat. Do budoucna plánuje MSVK vydat ještě mnoho elektronických knih a určitě by knihovně velmi pomohla výpomoc dobrovolníků. Bylo by jedině ku prospěchu tuto činnost propagovat a také vyvěšení inzerátů, jak v knihovně, tak na její internetové stránce by mohlo do knihovny přilákat dobrovolníky, kteří by byli ochotni s knihovnou v této činnosti spolupracovat.

7.2 Rozhovor s ředitelkou Městské knihovny v Českém Těšíně⁵⁰

Za Městskou knihovnu v Českém Těšíně na otázky ohledně nakladatelské činnosti odpovídala ředitelka knihovny, paní Jana Galášová.

⁵⁰ Rozhovor proběhl dne 14. listopadu 2014 v odpoledních hodinách v Ústřední knihovně v Českém Těšíně.

1. Jak probíhá financování vaší vydavatelské činnosti?

Za pomoci různých grantů a dotací. Například Ministerstva kultury či Zahraničních věcí. Případně taktéž z Euroregionu Těšínské Slezsko. Omezeně také z vlastních prostředků.

2. Co mi o vaší drobné vydavatelské činnosti můžete říct? Co je podle vás důležité?

Knihovna vydává spíše účelové publikace. Vydali jsme například Literární mapu Těšínského Slezska. Publikace nemají vlastní ISBN. Vydávají se také brožury z dětských soutěží.

3. Vydali jste sborník o Českém Těšíně, neplánujete se věnovat také regionální literatuře?

Ohledně sborníku, je to spíše 10 sborníčků, které vyšly z dětské soutěže Moje město Český Těšín. Co se týče regionální literatury, neplánujeme ji vydávat. Je to nad finanční možnosti knihovny.

4. Neuvažujete o vydávání elektronických knih? Např. po vzoru MSVK, vydat elektronicky knihy, které již nepodléhají autorskému právu?

Neuvažujeme.

5. Neuvažujete také o podpoře vydávání začínajících autorů regionu?

Kdyby se naskytla příležitost, nebránili bychom se. Dosud knihovnu ale žádný začínající autor neoslovil.

6. Neplánujete vydávat např. odborná témata?

Vůbec ne. Metodikou se knihovna nezabývá, nejsme pověřená knihovna, není tedy žádná knihovna, o kterou bychom se starali. Knihovnickou literaturu také neplánujeme, ale semináře ano.

7. Považujete vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní?

Určitě ano.

8. Považuje zřizovatel tuto činnost za perspektivní?

Zřizovatel je s vydavatelskou činností seznámen a považuje ji za perspektivní.

9. *Podporuje vydavatelskou činnost váš zřizovatel?*

Podporuje, máme pozitivní ohlas. Zřizovatel také spolupracuje.

10. *Spolupracujete v této činnosti s někým?*

Spolupracujeme s knihovnami, například s knihovnou v polském Těšíně, s dětmi, s autory. Dále také s kavárnou AVION, s Muzeem Těšínska a s muzeem v polském Těšíně.

Shrnutí: Rozhovor s paní ředitelkou byl velice podnětný a zajímavý. Těšínská knihovna se věnuje sice pouze drobné vydavatelské činnosti, ale zato s velkým záplem. Knihovna vydává různé materiály z dětských soutěží, malé publikace o regionu a Těšínském Slezsku a rozhodně se nebrání pomoci s vydáním knihy začínajícím autorům. Celý rozhovor byl veden v milém prostředí Ústřední knihovny v Českém Těšíně.

7.3 Rozhovor s knihovnicí Městské knihovny Havířov⁵¹

Na otázky ohledně vydavatelské činnosti knihovny odpovídala paní Libuše Poliačiková ze studovny a čítárny Městské knihovny.

1. *Jak probíhá financování vaší drobné vydavatelské činnosti?*

V našem oddělení vydáváme pouze materiály pro potřeby ostatních poboček a čtenářů. Tyto materiály vycházejí v maximálním počtu 16 výtisků a jsou hrazeny z rozpočtu knihovny (tisk + kroužková vazba). K tomu nárazově připravujeme jednorázové materiály, např. k Havířovu v květech, na které dostáváme příspěvek z magistrátu. Většinu edičních materiálů financujeme z rozpočtu Městské knihovny.

2. *Vydali jste Kalendárium regionálních osobností, neplánujete se věnovat také regionální literatuře?*

Kalendárium už několik let nevydáváme, naposledy vyšlo v roce 2010. Přípravovala jsem ho sama, v oddělení jsme ho s kolegyněmi tiskly a vázaly. K ukončení vydávání došlo z časových i finančních důvodů. Vzhledem k tomu, že jsme otevřeli i ve středu, ubyl prostor pro další podobné aktivity. Kromě samotné přípravy textu, korektur, tisku a vazby (tato fáze trvala cca 5 měsíců, protože jsme se věnovali především čtenářům,

⁵¹ Rozhovor proběhl elektronickou formou ve dnech 4. – 6. ledna 2015.

což je primární náplní činnosti našeho oddělení, a dalším pracovním úkolům), nejvíce času vyžaduje sběr a ověřování informací, které musí probíhat průběžně. V našem oddělení jsme dále připravili biografický materiál o osobnostech Havířova, bibliografii literatury o Havířovu, brožurku Havířovské gerbery apod. Rozsáhlejší publikační činnost není v našem oddělení v současnosti možná.

3. Neuvažujete o vydávání elektronických knih? Např. po vzoru MSVK, vydat elektronicky knihy, které již nepodléhají autorskému právu?

Přiznávám, že dříve jsem o tom uvažovala, ale naše vybavení a finanční možnosti knihovny vydávání elektronických knih neumožňují. Pro otvírané muzeum města, které spadá pod knihovnu, byly před několika lety některé publikace digitalizovány a ve formátu PDF zpřístupněny na informačním panelu v muzeu – digitalizace však probíhala mimo naše oddělení.

4. Neuvažujete také o podpoře vydávání začínajících autorů regionu?

O podpoře vydávání děl začínajících autorů v současnosti neuvažujeme, náš rozpočet je zřizovatelem v posledních cca pěti letech každoročně krácen – a vyhlídky do budoucna nejsou příliš optimistické. Navíc se nejedná o prioritní poslání městské knihovny.

5. Vydávání regionální literatury?

Knihovna se podílí na přípravě publikací, které vydává i financuje město (např. brožurka k setkání hornických měst a obcí, které proběhne v roce 2015 v Havířově, z minulosti např. některé knihy o Havířovu). Našeho oddělení se tato činnost týká pouze tím, že připravujeme podklady, literaturu, informace apod. - tyto materiály nefigurují v ediční činnosti knihovny.

6. V souborném katalogu je několik vašich záznamů, mimo jiné také vlastivědná a informační publikace, neplánujete vydávat další odborná témata?

V současné době další odborná témata vydávat neplánujeme. Knihovna nyní připravuje pouze materiál k šedesátiletému výročí Městské knihovny Havířov – k její přípravě byla vytvořena pracovní skupina z různých oddělení.

7. *Považujete vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní?*

Co se mne osobně týká a pokud mohu mluvit za naše oddělení, za současných podmínek nikoliv. Do budoucna ediční činnost naše oddělení rozšiřovat neplánuje.

8. *A zřizovatel?*

Tato otázka nebyla zodpovězena.

9. *Podporuje tuto činnost váš zřizovatel?*

Až na výjimky nedostáváme mimořádnou finanční částku na ediční činnost mimo rozpočet, příspěvek na ediční činnost dostáváme na konkrétní publikace v rámci celoměstských akcí (výročí města, Havířov v květech apod.).

10. *Spolupracujete v této činnosti s někým?*

Spolupracujeme s různými institucemi a osobnostmi, podle potřeb dané publikace, např. pro zjišťování a upřesňování regionálních dat se obracíme na archivy, muzejní a galerijní knihovny, regionální odborníky apod., z časových důvodů především písemně. Dále se obracíme na čtenáře a obyvatele města, tedy širokou veřejnost (např. při získávání fotografií z historie akce Havířov v květech). U některých publikací spolupracujeme s městem.

Shrnutí: Ačkoli jsem byla nucena havířovskou městskou knihovnu o rozhovor několikrát urgovat, dostalo se mi velmi vyčerpávajících odpovědí alespoň v rámci elektronické komunikace s paní Poliačikovou, která pracuje ve studovně a sama připravovala Kalendárium ještě v době, kdy stále vycházelo. V tomto oddělení knihovna vydává především materiály, jež jsou potřebné čtenářům a jiným pobočkám knihovny a tyto publikace financuje sama knihovna. Na financování některých projektů se podílí rovněž město Havířov. Z tohoto rozhovoru jsem nabyla dojmu, že je knihovna ve vydavatelské činnosti na dobré cestě.

7.4 Rozhovor se zástupkyní ředitelky Regionální knihovny v Karviné

Za Regionální knihovnu (RKK) odpovídala na otázky zástupkyně ředitelky paní Markéta Kukrechtová a na některých odpovědích se podílela také paní Helena Legowicz za Oddělení polské literatury. Pokud u odpovědi není uvedeno jinak, odpovídala Markéta Kukrechtová.

1. Co mi o vaší drobné vydavatelské činnosti můžete říci? Co je podle vás důležité.

Vydáváme sborník, Permoníkova čítanka. Sborník se skládá ze stručného obsahu besed, které se v rámci projektu uskutečnily. Jedná se o besedy Karvinské pověsti, Středověké město Fryštát, Historie a současnost hornictví, Havířské kolonie aneb jak se kdysi žilo, Gryzek i Smaczneho aneb Hornická kuchařka. Ve sborníku je popsána také exkurze po Karvině pod názvem zaniklá Karviná, již se zúčastnily děti ze základních škol. Ve sborníku se dále nacházejí fotografie z jednotlivých akcí a oceněné práce žáků 1. a 2. stupně základních škol. Žáci prvního stupně malovali obrázky na téma hornictví a žáci druhého stupně na stejné téma psali povídky i básničky. Permoníkova čítanka je v tištěné podobě ve fondu Regionální knihovny Karviná a dalších knihoven, v elektronické podobě na webových stránkách Regionální knihovny Karviná.⁵²

Helena Legowicz: Oddělení polské literatury se podílí na vydávání katalogů výstav. Ze své podstaty především polských výtvarníků, kteří měli v Karvině výstavu. První vznikl ve spolupráci s Městským domem kultury a jednalo se o katalog karvinského výtvarníka. Vždy jsou vytvořeny dvě verze, jedna v polštině a druhá v češtině. Tyto katalogy nemají ISBN.

2. Jak probíhá financování vaší drobné vydavatelské činnosti?

Časopis Sova je vydáván díky sponzorům. Permoníkova čítanka byla vydána v rámci projektu podpořeného Nadací OKD. Sborník Permoníkova čítanka byl vydán v roce 2012 v rámci projektu "Permoníkova čítanka" realizovaného Regionální knihovnou Karviná a podpořeného Nadací OKD.

Helena Legowicz: Financování katalogů výstav, na kterých se polské oddělení podílí, probíhá v rámci Fondu kultury.

3. Neuvažujete o vydávání elektronických knih? Např. po vzoru MSVK, vydat elektronicky knihy, které již nepodléhají autorskému právu?

O této činnosti RKK zatím neuvažuje.

4. Neuvažujete také o podpoře vydávání začínajících autorů?

O této činnosti RKK zatím neuvažuje.

⁵² Viz. http://www.rkka.cz/dokumenty/permonikova_citanka.pdf

Helena Legowicz: Oddělení polské literatury o této činnosti také neuvažuje.

5. *Vydávání regionální literatury?*

O této činnosti RKK zatím neuvažuje. Polské oddělení také ne.

6. *Neplánujete vydávat odborná témata, např. knihovnická?*

O této činnosti RKK zatím neuvažuje.

7. *Považujete vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní?*

Helena Legowicz: Co se týče propagační činnosti knihoven, považuji tuto činnost za perspektivní.

Markéta Kukrechtová: Snad ano.

8. *A zřizovatel?*

Zřizovatel snad také.

9. *Podporuje tuto činnost váš zřizovatel?*

Podporuje.

10. *Spolupracujete v této činnosti s někým?*

Ne.

Shrnutí: S paní Helenou Legowicz jsem se k rozhovoru sešla osobně, s paní Kukrechtovou probíhal rozhovor z nedostatku času pouze v rámci elektronické komunikace. Z rozhovoru vyplývá, že jak polské oddělení, tak knihovna jako celek vydává převážně propagační materiály a materiály z různých akcí a besed. Významným počinem knihovny je čtvrtletní časopis Sova.

7.5 Rozhovor se zástupkyní ředitele Slezské knihovny v Katovicích⁵³

Rozhovor k vydavatelské činnosti Slezské knihovny poskytla zástupkyně ředitele, paní Magdalena Skóra.

⁵³ Rozhovor proběhl dne 8. ledna 2015.

1. Jak probíhá financování vaší vydavatelské činnosti?

Vydavatelská činnost knihovny je financována převážně z rozpočtu našeho zřizovatele, tj., Krajský úřad Slezského vojvodství. Část je také financována z různých grantů.

2. Můžete mi povědět něco o vaší vydavatelské činnosti? Co je podle Vás nejdůležitější?

Publikace vydávané naší knihovnou se týkají především fondů knihovny, tzn. katalogy, komentáře k zajímavým a cenným fondům, reprinty unikátních publikací. Slezská knihovna taktéž vydává publikace dokumentující vzdělávací činnost, odbornou činnost (např. materiály z konferencí), kulturní činnost a také katalogy organizovaných výstav a publikace ke zvláštním příležitostem. Nejčastěji se jedná o nízkonákladové publikace.

3. Vydává knihovna regionální literaturu?

Ano, Slezská knihovna regionální literaturu vydává.

4. Máte v plánu vydávat také začínající autory?

Ano, ale závisí to na mnoha okolnostech, např. finančních či časových.

5. Na webových stránkách knihovny jsou dostupné publikace v klasické tištěné formě. Jsou také dostupné online, například ve formátu PDF?

Některé publikace Slezské knihovny jsou taktéž dostupné ve Slezské digitální knihovně.

6. Neplánujete vydávat také vlastní elektronické knihy?

Ano, je to v plánu, ale ještě nevíme kdy.

7. Plánuje knihovna vydávat také odborná témata?

Ano, pro doplnění nabídky jiných specializovaných institucí nebo také materiály z organizovaných konferencí.

8. Považujete vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní?

Určitě ano, ale spíše co se týče publikací pro specialisty v omezeném nákladu.

9. *Považuje zřizovatel vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní?*

Zřizovatel do vydavatelské činnosti naší knihovny nijak nezasahuje.

10. *Podporuje tuto činnost váš zřizovatel?*

Podporuje. Některá vydávaná díla mají dodatečnou speciální finanční podporu.

11. *Spolupracujete v této činnosti s někým? Např. s jinými knihovnami?*

Slezská knihovna spolupracuje s různými institucemi, především s knihovnami v Polsku a hlavně s knihovnami ze Slezského vojvodství. Kromě knihoven spolupracuje knihovna také se školami a univerzitami, a to konkrétně se Slezskou univerzitou, ale i s jinými univerzitami pod hlavičkou Regionální konference rektorů Slezského a Opolského vojvodství. Výstupem této spolupráce je existence Slezské digitální knihovny. Naše knihovna spolupracuje taktéž s různými organizacemi či spolky a často z této spolupráce vychází různé publikace – od katalogů výstav až po konferenční materiály.

Shrnutí: Velikostně se Slezská knihovna vyrovná přibližně MSVK v Ostravě. Oproti vědecké knihovně má však rozvinutější vydavatelskou činnost. Rozhovor proběhl oproti plánovanému telefonickému rozhovoru pouze v rámci elektronické komunikace, nicméně paní Skóra byla velice ochotná odpovídat na otázky ohledně vydavatelské činnosti knihovny. Z polských knihoven, vybraných pro účel této práce, má Slezská knihovna nejširší a největší záběr v nakladatelské činnosti.

7.6 Rozhovor s ředitelkou knihovny v polském Těšíně⁵⁴

Rozhovor o nakladatelské činnosti knihovny poskytla paní Izabela Kula – ředitelka knihovny.

1. *Jak je vaše vydavatelská činnost financována?*

V minulosti to byl krajský úřad, dnes úřad finančně vypomáhá pouze nestátním neziskovým organizacím, takže již nevydáváme.

⁵⁴ Rozhovor proběhl dne 9. února 2015 v rámci elektronické komunikace s knihovnou.

2. *Co mi můžete říct o vaší vydavatelské činnosti?*

Vydávali jsme hlavně nízkonákladové publikace, tematicky související s Těšínským Slezskem a také propagační materiály.

3. *Má knihovna v plánu vydávat regionální literaturu?*

Pokud získáme externí finanční zdroje, pak ano.

4. *Má knihovna v plánu vydávat také začínající autory?*

Spíše ne.

5. *Na webové stránce knihovny jsou publikace dostupné ve formátu PDF. Jsou vydané také klasickou formou?*

Ano, všechny vydané publikace, které jsou na našich stránkách v PDF formátu, jsou taktéž vydány v klasické papírové formě.

6. *Plánuje knihovna vydávat také vlastní e-knihy?*

Neplánujeme.

7. *Plánuje knihovna vydávat vlastní časopis?*

Ne.

8. *Považujete nakladatelskou činnosti knihoven za perspektivní?*

Domnívám se, že jsou důležité pro obyvatele regionu.

9. *Považuje zřizovatel tuto činnost za perspektivní?*

Tato informace mi není známa.

10. *Podporuje tuto činnost váš zřizovatel?*

Nepodporuje.

11. *Spolupracujete v této činnosti s někým?*

Spolupracujeme ve vydavatelské činnosti s Městskou knihovnou v Českém Těšíně, v menší míře také s Regionální knihovnou v Karviné.

Shrnutí: Městská knihovna v polském Těšíně dlouho nereagovala na emaily. Po několika urgencích se ozvala paní ředitelka s tím, že rozhovor poskytne pouze po emailu. Ve většině věcí byla velice stručná a z rozhovoru vyplývá, že knihovna v dnešní době již publikace nevydává, ale pokud by dostala finanční zdroje, nebrání se vydávání regionální literatury. Jiné typy publikací, případně časopis, knihovna vydávat neplánuje.

7.7 Rozhovor se zástupkyní Městské knihovny Jastrzębie-Zdrój⁵⁵

Rozhovor o vydavatelské činnosti městské knihovny, Jastrzębie-Zdrój, poskytla paní Anna Rucka.

1. Vydává knihovna vlastní knihy, katalogy či informační materiály? Pokud ano, jak je tato vaše činnost financována?

Ano. Knihovna vydává propagační materiály, různé katalogy výstav nebo také například publikace o historii města a regionu. Vydavatelská činnost je financována z vlastních prostředků a projektů.

2. Plánuje knihovna vydávat regionální literaturu?

Neplánuje.

3. Plánuje knihovna vydávat začínající autory?

Neuvažujeme o tom.

4. Plánuje knihovna vydávat vlastní elektronické knihy?

Neplánuje.

5. Plánuje knihovna vydávání vlastního časopisu?

Časopis vydávat neplánujeme.

6. Považujete vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní?

Vydavatelská činnost je jedním z důležitých úkolů knihoven, hlavně tedy co se týče informační a propagační role knihovny.

⁵⁵ Rozhovor proběhl dne 20. února 2015 v rámci elektronické komunikace s knihovnou.

7. *Považuje zřizovatel vydavatelskou činnost za perspektivní?*

Ohledně vydavatelské činnosti názor zřizovatele neznáme.

8. *Podporuje tuto činnost váš zřizovatel?*

Ano, pokud se jedná o pověřený úkol.

9. *Spolupracujete v této činnosti s jinými knihovnami?*

Ano, spolupracujeme.

Shrnutí: Podobně jako u knihovny v polském Těšíně, po pár týdnech urgování jsem byla nucena ustoupit od osobního rozhovoru a spokojit se s rozhovorem přes elektronickou komunikaci. Stejně jako knihovna v polském Těšíně, knihovna Jastrzębie-Zdrój poskytla velice stručné informace. Z rozhovoru tedy vyplývá, že knihovna se zaměřuje především na propagační a informativní publikace. O vydávání odlišných publikací nebo časopisu vůbec neuvažují. Vydavatelská činnost této knihovny se zdá být minimální.

7.8 Rozhovor s ředitelkou Městské knihovny Racibórz⁵⁶

Rozhovor o vydavatelské činnosti městské a okresní knihovny Racibórz, poskytla paní Małgorzata Szczygielska.

1. *Vydává knihovna vlastní knihy, katalogy či informační materiály? Pokud ano, jak je tato vaše činnost financována?*

Ano vydává, publikace jsou financovány z rozpočtu knihovny a z daných projektů.

2. *Plánuje knihovna vydávat regionální literaturu?*

Ne.

3. *Plánuje knihovna vydávat začínající autory?*

Neplánuje.

4. *Plánuje knihovna vydávat vlastní elektronické knihy?*

Ne.

⁵⁶ Rozhovor proběhl dne 28. února 2015 v rámci elektronické komunikace s knihovnou.

5. *Plánuje knihovny vydávání vlastního časopisu?*

Ne.

6. *Považujete vydavatelskou činnost knihovny za perspektivní?*

Ne.

7. *Považuje zřizovatel vydavatelskou činnost za perspektivní?*

Ne.

8. *Podporuje tuto činnost váš zřizovatel?*

Ne.

9. *Spolupracujete v této činnosti s jinými knihovnami?*

Nespolupracujeme.

Shrnutí: S touto knihovnou byl největší problém se jakkoli spojit a začít komunikovat. Knihovnu bylo zapotřebí několikrát urgovat. Odpověď přišla po měsíci a paní ředitelka Szczygielska byla mimořádně stručná. Domnívám se tedy, že vydavatelská činnost knihovny bude nejspíše zanedbatelná.

8. Komparace vydavatelské činnosti Moravskoslezského kraje se Slezským vojvodstvím v Polsku

Pro komparaci vydavatelské činnosti knihoven byly vybrány následující aspekty:

- Vydávání elektronických publikací
- Vydávání regionálních a začínajících autorů
- Vydávání knih, sborníků, časopisů, odborných či jiných materiálů
- Financování vydavatelské činnosti
- Podpora zřizovatele
- Perspektiva vydavatelské činnosti v knihovnách
- Spolupráce s jinými institucemi či subjekty

8.1 Moravskoslezský kraj

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Knihovna se zaměřuje především na vydávání regionální literatury minulého století, a to ve formátu **elektronických knih**. Literatura minulého století byla vybrána hlavně proto, že tyto díla jsou již autorsky volná a není tedy potřeba kontaktovat pozůstalé dědice či autorský svaz DILIA. Pracovnice knihovny, s nimiž byl veden rozhovor, vydávají zmíněné elektronické knihy zcela svépomocí a v podstatě ve svém volném čase. Dá se říci, že v tomto případě se jedná o dobrovolnickou práci. Velmi zajímavý je postoj knihovny ke zveřejnění záznamu o elektronických knihách v souborném katalogu ČR – záznamy o e-knihách v katalogu nejsou, protože knihovna tyto knihy fyzicky ve fondu neeviduje a proto o nich nemůže být záznam v souborném katalogu. Všechny elektronické knihy v SK ČR jsou totiž propojeny se svým fyzickým ekvivalentem. Avšak v katalogu MSVK odkaz na dané e-knihy existuje.

Co se týče současných **regionálních autorů**, knihovna jejich knihy vydávat neplánuje. Vedení knihovny je toho názoru, že by knihovnu měli kontaktovat samotní autoři, jež mají o vydání svého díla zájem a ne naopak. Totožný názor panuje i v případě vydávání knih **začínajícím autorům**. Dosud knihovnu žádný autor s žádostí o vydání své knihy nekontaktoval.

K vydávání **vlastního časopisu** se knihovna nestaví příliš kladně a vůbec o tom neuvažuje. Panuje zde všeobecný názor, že je jich v dnešní době dostatek. O vydávání **odborné literatury** či jiných informativních materiálů knihovna prozatím neuvažuje, ale do budoucna je možná spolupráce s Filozoficko-přírodovědeckou fakultou Slezské univerzity v Opavě.

Ohledně **finanční podpory**, prostředky získala knihovna z Nadace OKD, ty však byly použity pro databázi elektronických knih, nákup elektronických čteček a semináře k tématu e-knih. I když se tyto výdaje týkaly projektu vydávání e-knih minulého století, přímo vydavatelské činnosti se získané finance nedotkly. Jakákoliv **podpora zřizovatele** neexistuje, ale je to dáno tím, že knihovna nic neřádá. Vydávání e-knih je činností v rámci všední práce a zřizovatel je pouze informován.

Nadšení pracovníků v oblasti vydavatelské činnosti je opravdu zřejmé. Považují tuto činnost za **perspektivní** a chystají se v projektu e-knih pokračovat i přesto, že za to nedostávají zvláštní finanční odměny.

V projektu e-knih knihovna **spolupracuje** s Městskou knihovnou v Ostravě, která zapůjčuje vybrané tituly regionální literatury k digitalizaci. Spolupráce probíhala i se studentkou knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně, která byla v knihovně na školní praxi. Do budoucna možná přibude spolupráce s dobrovolníky.

Městská knihovna Český Těšín

Knihovna v žádném případě neuvažuje o **vydávání elektronických knih**. Co se týče **regionální literatury**, knihovna v Českém Těšíně sice vydala literární mapu Těšínského Slezska a několik sborníčků ze soutěže Moje město Český Těšín, ovšem ve vydávání dalších publikací regionální literatury nehodlá pokračovat. Tato činnost je nad finanční možnosti knihovny.

Co se týká vydávání knih **začínajících autorů**, knihovna k této věci nezaujímá negativní postoj. Stejně jako MSVK v Ostravě ale zastává názor, že by měli autoři knihovnu oslovit sami. Zatím takto žádný autor ještě neučinil.

Publikace zabývající se **odbornými tématy** knihovna vydávat vůbec neplánuje. Vzhledem k tomu, že těšínská knihovna není pověřenou knihovnou, neexistuje zde žádná knihovna, o kterou by se starala. Metodikou se tedy knihovna nezabývá. Knihovnická literatura rovněž není v plánu. Knihovna nejčastěji vydává účelové publikace.

Financování vydavatelské činnosti knihovny je zajišťováno z různých grantů a také dotací, například z Ministerstva kultury a Ministerstva zahraničních věcí. Podpora přichází taktéž z Euroregionu Těšínské Slezsko. Knihovna je v omezené míře schopna některé publikace financovat i ze svých vlastních prostředků.

Stejně jako MSVK v Ostravě, i tato knihovna považuje vydavatelskou činnost za **perspektivní**. Zřizovatel je s touto činností knihovny obeznámen, považuje ji za perspektivní a rovněž s knihovnou v této věci **spolupracuje**. Kromě zřizovatele knihovna intenzivně spolupracuje s Muzeem Těšínska, s muzeem i s knihovnou v polském Těšíně, s různými jinými knihovnami⁵⁷ a také s dětmi, které se účastní soutěží, ze kterých vznikají publikace. Velmi zajímavá je dlouhodobá spolupráce knihovny s kavárnou AVION, kde se pořádají různá setkání a literární akce.

Městská knihovna Havířov

Rozhovor byl veden na úrovni studovny a čítárny, kde pracuje paní Libuše Poliačiková, se kterou byl veden rozhovor, není proto zcela stanoviskem celé knihovny a týká se z větší části vydavatelské činnosti oddělení.

V minulosti se již uvažovalo o vydávání **elektronických knih**, bohužel však bylo zjištěno, že vybavení a rovněž finanční možnosti knihovny nejsou pro tuto činnost dostačující. Avšak pro muzeum města, které spadá pod samotnou knihovnu, před několika lety již digitalizovali některé publikace. Samotná digitalizace ale probíhala mimo oddělení studovny a čítárny, kde pracuje paní Poliačiková.

Knihovna neprojevila zájem o vydávání **začínajících autorů**, nedomnívá se, že tato činnost spadá do jejich kompetence a navíc tomu brání i nedostatečné množství finančních prostředků, které jsou v posledních pěti letech stále kráceny. Co se týče **regionální literatury**, knihovna se podílí na publikacích, které vydává a financuje město, jako jsou zejména publikace o městě Havířov. Bylo vydáváno Kalendárium regionálních osobností, jež připravovala sama paní Poliačiková, ale vzhledem k časovým a finančním důvodům, vyšlo naposledy v roce 2010. V oddělení studovny a čítárny dále připravovali biografické materiály o známých osobnostech města Havířov. Kvůli rozšíření otevírací doby je další vydavatelská činnost oddělení nemožná.

⁵⁷ Další spolupracující knihovny nebyly specifikovány.

V současné době není v plánu vydávání **odborných témat**. Všechn čas je věnován pouze přípravám materiálů k šedesátiletému výročí Městské knihovny Havířov, těchto příprav se účastní pracovníci napříč všemi odděleními.

Financování vydavatelské činnosti této knihovny je realizováno především prostřednictvím rozpočtu knihovny. Na některé vydávané materiály přispívá také magistrát města. Zřizovatel až na výjimky tuto **činnost nepodporuje**.

Jako jediná z dotázaných českých knihoven, resp. paní Poliačiková a celé oddělení, **nepovažují** vydavatelskou činnost za současných podmínek **za perspektivní** a neexistují tedy žádné budoucí plány ohledně ediční činnosti. Zdali zřizovatel považuje vydavatelskou činnost za perspektivní, paní Poliačiková nesdělila, patrně z toho důvodu, že není kompetentní se k této otázce vyjadřovat.

Spolupráce ve vydavatelské činnosti probíhá s mnoha různými osobnostmi, a také s institucemi, jako jsou archívy či knihovny, podle potřeb daných publikací. Spolupracuje se rovněž se čtenáři a obyvateli města.

Regionální knihovna Karviná

Knihovna **elektronické knihy** nevydává a o této činnosti zatím ani neuvažuje. Taktéž o vydávání **začínajících i regionálních autorů** neuvažuje jak knihovna, tak ani samotné polské oddělení. RKK vydává především publikace, zabývající se karvinským regionem. Konkrétně sborník z roku 2012 ze stejnojmenného projektu, Permoníkova čítanka, jež se skládá ze stručných obsahů tematických besed (například O karvinských pověstech nebo Středověké město Fryštát), z fotografií exkurze s názvem Zaniklá Karviná a také z prací dětí, které se zúčastnily exkurze či některé besedy. Polské oddělení RKK, které bylo do rozhovoru také zapojeno, vydává především katalogy výstav regionálních umělců.

Jako jediná z dotazovaných českých knihoven, vydává RKK **vlastní časopis** pod názvem SOVA, který vychází ve čtvrtletních intervalech, jak v tištěné, tak i v elektronické podobě. Co se týče vydávání **odborných materiálů** a publikací, knihovna o této činnosti zatím neuvažovala.

Financování vydavatelské činnosti, konkrétně časopisu SOVA, je umožněno díky sponzorům, což je mezi dotazovanými knihovnami výjimka. Permoníkova čítanka pak byla financována díky Nadaci OKD. Financování činnosti polského oddělení je realizováno prostřednictvím Fondu kultury. Zřizovatel tuto činnost podporuje a s knihovnou spolupracuje.

Jak knihovna, polské oddělení, tak i samotný zřizovatel, považuje vydavatelskou činnost za **perspektivní**. Co se polského oddělení týče, poukazuje především na propagační činnost knihovny. RKK v této činnosti nespolupracuje s žádnými institucemi.

8.2 Slezske vojvodství

Biblioteka Śląska

Knihovna má v plánu vydávání vlastních **elektronických knih**, ale ještě není jisté, kdy k tomu dojde. Ovšem většina tištěných publikací, které knihovna dodnes vydala, je rovněž dostupná ve Slezske digitální knihovně.

Na rozdíl od dotázaných českých knihoven, knihovna přistupuje kladněji k vydávání děl **začínajících autorů**. Tato činnost však závisí na několika zásadních faktorech, a to především na množství finančních prostředků a času. Knihovna se také věnuje vydávání regionální literatury.

Co se týče vydávání **časopisu**, Slezska knihovna se stará o redakci časopisu Guliwer, což je čtvrtletní časopis určený dětských čtenářům. Knihovna se také podílí na vydávání časopisu Śląsk, což je kulturní měsíčník. Tradiční papírové **publikace** vydávané knihovnou jsou především nízkonákladové publikace a publikace omezeného bibliofilského nákladu. Dále knihovna vydává materiály z konferencí, katalogy různých výstav či publikace u příležitosti významné události. Knihovna rovněž vydává knihy a materiály na **odborná témata**. Jedná se hlavně o zakázky jiných specializovaných institucí a informativní materiály, týkající se fondu knihovny nebo vzdělávací činnosti.

Ve **financování** vydavatelské činnosti Slezske knihovny hraje velkou roli podpora zřizovatele. Částečně je tato činnost financována také z různých grantů. **Zřizovatel** knihovnu ve vydavatelské činnosti **podporuje**, k některým projektům dostává knihovna dodatečnou speciální finanční podporu. Stejně jako u většiny českých knihoven, považuje tato knihovna vydavatelskou činnost za **perspektivní**, ale spíše co se týče publikací v omezeném nákladu pro specialisty.

Spolupráce probíhá s různými institucemi, především s knihovnami ze Slezskeho vojvodství a občas také z celého Polska. Mimo knihovny spolupracuje Slezska knihovna také s množstvím škol a univerzit, dále také s různými spolky a organizacemi. Z těchto spoluprací často vychází materiály z konferencí či výstav.

Biblioteka Miejska w Cieszynie

Městská knihovna v polském Těšíně v současné době bohužel již nevydává vlastní publikace, jelikož krajský úřad, který knihovnu v minulosti v této činnosti finančně podporoval, dnes financuje pouze nestátní neziskové organizace.

Vzhledem k problému, popsaném výše, knihovna **neplánuje** vydávat vlastní **elektronické knihy**, neplánuje ani vydávání **začínajících autorů**. Ohledně **regionální literatury**, knihovna by byla ochotna ji vydávat, pokud by získala externí finanční zdroje, což je za současné situace nemožné. Knihovna rovněž neplánuje vydávání **časopisu**.

Ve své vydavatelské činnosti se knihovna zaměřovala především na literaturu související s Těšínským Slezskem a na propagační materiály. Zajímavé také je, že všechny publikace, které knihovna vydala, jsou jak v tištěné, tak i v elektronické podobě dostupné na webu knihovny. Jak již bylo výše zmíněno, **financování** těchto materiálů probíhalo za podpory krajského úřadu, který dnes již knihovnu finančně nepodporuje. Zřizovatel tedy vydavatelskou činnost již jakkoli **nepodporuje**.

I přesto však knihovna považuje vydavatelskou činnost knihovny za **perspektivní**, paní ředitelka se domnívá, že je to důležité pro obyvatele regionu. **Spolupráce** v této činnosti probíhá s knihovnami, které vydavatelskou činnost provozují.

Miejska biblioteka publiczna Jastrzębie-Zdrój

Městská knihovna Jastrzębie-Zdrój **elektronické knihy** nevydává a do budoucna je ani vydávat neplánuje. Stejně tak knihovna neuvažuje o vydávání **začínajících a regionálních autorů**. Městská knihovna nemá zájem ani o vydávání vlastního **časopisu**.

Knihovna se zaměřuje především na vydávání propagačních materiálů, katalogů výstav a publikací o regionální historii. Tato činnost je **financována** z vlastních zdrojů knihovny. Zřizovatel knihovnu v této činnosti **podporuje**, pokud se jedná o pověřený úkol. Vydavatelská činnost knihovny je považována za důležitou a **perspektivní** v oblasti informační a propagační role knihovny. Knihovna v této činnosti **spolupracuje** s jinými knihovnami.

Miejska i powiatowa biblioteka publiczna Racibórz

Tato knihovna **neplánuje** vydávat **elektronické knihy**, stejně tak **časopis** i **začínající a regionální autory**. Vydavatelská činnost knihovny je **financována** z vlastního rozpočtu

a z různých projektů. Dle vyjádření paní Szczygiełské, knihovna **nepovažuje** vydavatelskou činnost **za perspektivní** a zřizovatel knihovnu v této činnosti **nepodporuje**. Knihovna s nikým rovněž **nespolupracuje**. Žádné bližší informace nejsou známy, knihovna odmítla dále komunikovat.

8.3 Shrnutí

Polské knihovny, až na Katowice, nebyly celkově moc ochotné komunikovat, proto jsou některé jejich odpovědi strohé. Zástupci vybraných českých knihoven na tom byli v komunikaci lépe.

Elektronické knihy vydává pouze jedna knihovna ze všech dotázaných, a to Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. Ostatní dotázané knihovny vlastní e-knihy nevydávají, ačkoliv Slezská knihovna v Katovicích o tom do budoucna uvažuje. Většina knihoven neuvedla důvody, jen Městská knihovna v Havířově jako důvod uvedla nedostatek financí. **Regionální a začínající autory** žádná z dotázaných knihoven nevydává a všechny, až na Slezskou knihovnu v Katovicích, o tom ani neuvažují. Knihovny v České republice se víceméně shodují na tom, že autor, který má zájem o vydání svého díla, by se měl knihovně přihlásit sám. Slezská knihovna připouští, že možnost vydávání začínajících autorů tady existuje. Většina knihoven tedy vydává spíše literaturu zabývající se regionem. **Časopisy** vydává pouze Regionální knihovna v Karvině díky sponzorům a Slezská knihovna v Katovicích, ostatní knihovny časopis nevydávají, některé o tom vůbec neuvažují a MSVK tuto možnost přímo zamítá. **Odborné publikace** vydává pouze Slezská knihovna v Katovicích, MSVK o této možnosti uvažuje, ostatní dotázané knihovny ne. Knihy v klasické podobě vydává pouze Slezská knihovna a knihovna v polském Těšíně. **Financování** knihoven v Polsku a v České republice se trochu odlišuje, v zásadě zde ale velký rozdíl není. Knihovny jsou financovány z nadací, grantů, za pomoci zřizovatele a z vlastních prostředků. Moc financí na vydavatelskou činnost každopádně není. **Podpora zřizovatele** je pouze u dvou ze čtyř dotázaných polských i českých knihoven. Víceméně všechny knihovny považují vydavatelskou činnost za **perspektivní**, až na jednu českou a jednu polskou knihovnu, a to Městskou knihovnu v Havířově a Městskou knihovnu Racibórz. Většina dotázaných knihoven **spolupracuje** ve vydavatelské činnosti s dalšími knihovnami. Knihovny spolupracují také s různými muzei, se čtenáři a knihovna v Českém Těšíně také s kavárnou, kde se pořádají různé akce. Pouze dvě knihovny uvedly, že nespolupracují s nikým – Regionální knihovna Karviná a Městská knihovna Racibórz.

Celkově je vydavatelská činnost v obou krajích relativně na stejné úrovni, bohužel tato úroveň není vysoká, především díky nedostatku podpory a všeobecnému nedostatku financí v knihovnách. Ve vydavatelské činnosti je nejdůležitější snaha konkrétních pracovníků, která byla nejvíce znát u Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě a u Městské knihovny Havířov.

9. Závěr

Předmětem této práce bylo zmapování problematiky tématu knihovny jako vydavatele. Především se zaměřením na porovnání Moravskoslezského kraje se Slezským vojvodstvím v Polsku. Dále byla v práci nastíněna tato problematika ve světovém měřítku. V teoretické části práce, byly shrnuty základní pojmy, jako je vydavatelská činnost, vydavatel nebo také regionální literatura. Dále byla analyzována legislativa z knihovnické oblasti a také systém knihoven jak v České republice, tak v Polsku. Zjistili jsme, že jak systém knihoven, tak legislativa, se od sebe v obou zemích z větší části neliší. Rovněž jsme se zaměřili na vykreslení knihovny jako potenciálního vydavatele, na možnosti spolupráce knihovny s místními autory, na možnosti vydávání a zmínili jsme několik zajímavých fungujících projektů z USA, které by mohly být pro knihovny inspirací. Samostatná kapitola práce byla věnována několika online službám a také aplikacím pro publikování obsahu nejrůznějších forem. Věnovali jsme se všeobecně zahraničním službám, jako je například služba Apple iBooks Author, dále bylo popsáno několik vybraných polských a samozřejmě českých služeb, z nichž je dle mého názoru nejzajímavější služba Šuplík.

Pro potřeby práce bylo vybráno osm knihoven s větší či menší vydavatelskou činností, konkrétně čtyři knihovny z Moravskoslezského kraje (Ostrava, Havířov, Karviná, Český Těšín) a čtyři knihovny ze Slezského vojvodství v Polsku (Katowice, Cieszyn, Racibórz, Jastrzębie-Zdrój). Zmíněna byla stručná historie každé knihovny, její současný stav a případně také vydavatelská činnost, pokud byla zmíněna již na webových stránkách knihovny.

V praktické části práce byla provedena komparativní analýza vydavatelské činnosti Moravskoslezského kraje a Slezského vojvodství v Polsku. Analýza vycházela z rozhovorů, které byly vedeny se zástupci jednotlivých knihoven. Z této analýzy jsme se dozvěděli, že většina knihoven, polských i českých, považuje vydavatelskou činnost za aktuální a perspektivní do budoucna. I přes počáteční komplikace s některými knihovnami, které nebyly ochotny komunikovat, potřebné informace jsme sehnali a cíl práce byl tedy naplněn. Dle mého názoru je vydavatelská činnost pro knihovny i jejich uživatele prospěšná a perspektivní. Knihovny by měly vydávat různorodé publikace, tzn. časopisy, informační a propagační materiály, ale i elektronické knihy, regionální literaturu a rozhodně by stálo za úvahu vydávání začínajících autorů regionu. Konkrétně časopis by mohly vydávat všechny městské knihovny, je zde mnoho témat, kterým by se mohly věnovat. Z knihoven

vybraných pro tuto práci, vydává časopis pouze RKK Karviná, což je velká škoda. Stejně tak i v případě vydávání elektronických knih

Poněkud neradostně vyznívá zjištění, že s polovinou dotázaných knihoven zřizovatel ve vydavatelské činnosti nijak nespolupracuje. Avšak knihovny v této činnosti spolupracují s mnoha jinými institucemi, ať už se jedná o jiné knihovny či univerzity a případně také s individuálními osobnostmi. Z rozhovorů rovněž vyplynul důležitý fakt, a to, že financování vydavatelské činnosti značně pokulhá a knihovny nemají dostatek financí, aby mohly své vize realizovat. Celkově je většina knihoven ve vztahu k vydavatelské činnosti optimistická, ale problémem zůstávají finance. Nedostatek peněz je znát, i když se to knihovníci snaží nahradit svou pílí. Z rozhovorů také vyplývá, že v Moravskoslezském kraji je důležitá Nadace OKD, která knihovnám v kraji poskytuje finance na různé projekty nejčastěji. Nedostatek financí se negativně odrazil na knihovně v polském Těšíně. Knihovna již nedostává finanční podporu krajského úřadu a vydavatelskou činnost tedy zastavila. Na rozdíl, MSVK, jež také nemá příliš financí, ale knihovnice se snaží vydávat alespoň elektronické knihy ve svém volném čase. Ovšem případ knihovny v polském Těšíně nebude zdaleka ojedinělý, jak v Polsku, tak v České republice se takových knihoven najde dozajista více. Je tedy otázkou, jak tento problém do budoucna řešit, jelikož většina knihoven má chuť i potenciál se vydavatelské činnosti věnovat.

Použité informační zdroje

- Amazon. © 1996-2015. Amazon Kindle Direct Publishing. *Amazon.com* [online]. Dostupné z: <https://kdp.amazon.com/> [cit. 2015-03-12]
- Apple Inc. © 2015. IBooks Author: create and publish amazing books for iPad and Mac. *Apple* [online]. Dostupné z: <https://www.apple.com/ibooks-author/> [cit. 2015-03-12]
- Arnold, S. 2014. Libraries as Publishers. *Online searcher* [online], vol. 38, issue 6, pp. 51. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-12]
- Baron, J. & Maresz, B. 2012. *Biblioteka Śląska w Katowicach = The Silesian Library in Katowice* [online]. Katowice: [Biblioteka Śląska]. Dostupné z: <http://www.bs.katowice.pl/pdf/informator.pdf> [cit. 2015-03-19]
- Bednář, V. © 1998 - 2015. Vydejte si vlastní knihu. Přes Internet. *Lupa.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/vydejte-si-vlastni-knihu-pres-internet/> [cit. 2015-03-12]
- Biblioteka Miejska w Cieszynie. 2013. O bibliotece. *Biblioteka Miejska w Cieszynie* [online]. Dostupné z: <http://biblioteka.cieszyn.pl/o-bibliotece> [cit. 2015-03-19]
- Biblioteka Śląska. © 2007-2011. O bibliotece. *Biblioteka Śląska* [online]. Dostupné z: http://www.bs.katowice.pl/pl/o_bibliotece [cit. 2015-03-19]
- Brožek, A. 2008. Nakladatelská činnost českých a moravských knihoven očima akvizitéra. IN: *Knihovny současnosti 2008: sborník z 16. konference, konané ve dnech 16.-18. září 2008 v Seči u Chrudimi*. Brno: Sdružení knihoven ČR, s. 162. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2008-2-162.pdf>
- Burgetová, J. 2009. K 90. výročí prvního knihovnického zákona. *Knihovna Plus* [online]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus92/burget.htm> [cit. 2015-03-12]
- Busher, C. & Kamotsky, I. 2015. Stories and statistics from library-led publishing. *Learned publishing* [online], vol. 28, no. 1, pp. 64. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-19]
- Celbová, I. Nakladatelství. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002661&local_base=KTD

- Celbová, I. Vydavatelství. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002711&local_base=KTD
- Celbová, I. Vydavatelství. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002713&local_base=KTD
- Časopis Sova. 2015. *Sova: časopis Regionální knihovny Karviná* [online]. Dostupné z: <http://sova.rkka.cz/> [cit. 2015-03-16]
- Česko. 1995. *Zákon č. 37/1995 ze dne 8. února 1995 o neperiodických publikacích*. Dostupné z: <http://www.nkp.cz/sluzby/sluzby-pro/povinne-vytisky/zakonpv-neper>
- Česko. 2002. *Zákon č. 257/2001 Sb., ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)*. Praha. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3676>
- Česko. 2012. Národní knihovna České republiky. *Zákon č. 37/1995 ze dne 8. února 1995 o neperiodických publikacích* [online]. Dostupné z: <http://www.nkp.cz/sluzby/sluzby-pro/povinne-vytisky/zakonpv-neper> [cit. 2015-03-12]
- Davis-Kahl, S. & Schlosser, M.. 2014. Library Publishing. *Journal of librarianship and scholarly communication* [online], vol. 4, no. 4, pp. 1. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-20]
- ePaperFlip. © 2008-2014. *EPaperFlip: digital publishing software* [online]. Dostupné z: <http://www.epaperflip.com/> [cit. 2015-03-12]
- Filipová, G. 2012. Propagace regionální literatury formou e-knih: zkušenosti MSVK v Ostravě. IN: *Knihovny současnosti 2012: sborník z 20. konference, konané ve dnech 11. až 13. září 2012 v areálu Univerzity Pardubice*. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, s. 209-212. Dostupné z: http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2012/KKS_2012_sbornik_final.pdf
- Froetschel, S. 2010. Local Authors Can Be Friends. *Library Journal* [online], vol. 135, no. 3, pp. 40. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost, viewed 24 March 2015 [cit. 2015-03-24]
- Galášová, J. *Osobní rozhovor s ředitelkou knihovny*. Český Těšín, 14. 11. 2014.

- GTxcel. © 2015. *GTxcel: maximize your media* [online]. Dostupné z: <http://www.gtxcel.com/> [cit. 2015-03-12]
- Helion SA. 2015. Wydaj z nami książkę. *Księgarnia internetowa informatyczna Helion.pl* [online]. Dostupné z: <http://helion.pl/zostanautorem> [cit. 2015-03-16]
- Huwe, T. 2009. Publishers in Libraries. *Computers in libraries* [online], vol. 29, issue 4, pp. 23. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-12]
- Jenčová, H. 2008. Karvinská knihovna vydává vlastní časopis Sova. *Vědecká knihovna v Olomouci* [online]. Dostupné z: <http://www.vkol.cz/cs/dokumenty/knihovni-obzor/clanek/karvinska-knihovna-vydava-vlastni-casopis-sova/> [cit. 2015-03-19]
- Jonathan Livingston. © 2015. *Vydej si svou knihu* [online]. Dostupné z: <http://www.jonathanlivingston.cz/> [cit. 2015-03-16]
- Knihovny.cz. © 2008-2015. Systém knihoven v ČR. *Knihovny.cz* [online]. Dostupné z: <http://archiv.knihovny.cz/co-to-je-knihovna/system-knihoven-v-cr> [cit. 2015-03-12]
- Kukrechtová, M. *E-mailová korespondence. 23. 2. 2015* [online].
- Kula, I. *E-mailová korespondence. 8. 2. 2015* [online].
- Lachowska, V. 2012. Self-publishing dla początkujących. *Elektroniczny biuletyn informacyjny bibliotekarzy* [online], issue 133, pp. 1. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-12]
- Larue, J. 2014. The Public Library as Publisher. *Public Libraries* [online], vol. 53, issue 2, pp. 12. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-12]
- Lefevre, J. & Huwe, T.. 2013. Digital Publishing from the Library. *Journal of Web Librarianship* [online], vol. 7, issue 2, pp. 190-214. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-12]
- Legowicz, H. *Osobní rozhovor s vedoucí polského oddělení. Karviná, 14. 11. 2014.*
- Library Publishing Coalition. © 2013. [online]. Dostupné z: <http://www.librarypublishing.org/> [cit. 2015-03-12]

- Librix.eu. 2015. E-knihy. *Knihovnicka.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.librix.eu/cz/page/nabidky-pro-autory-knih/ebooks> [cit. 2015-03-16]
- Librix.eu. 2015. Vydání knihy. *Knihovnicka.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.librix.eu/cz/page/nabidky-pro-autory-knih/enterbook> [cit. 2015-03-16]
- Matušík, Z. Regionální publikace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001041&local_base=KTD
- Městská knihovna Český Těšín. 2015. Historie. *Knihovna Český Těšín* [online]. Dostupné z: <http://www.knihovnatesin.cz/historie> [cit. 2015-03-19]
- Městská knihovna Havířov. © 2015. Knihovna. *Knihovna Havířov* [online]. Dostupné z: <http://www.knih-havirov.cz/knihovna.html> [cit. 2015-03-16]
- Miejska Biblioteka Publiczna Jastrzębie-Zdrój. © 2015. Biblioteka Główna. *Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju* [online]. Dostupné z: <http://biblioteka-jastrzebie.pl/text/details/biblioteka-glowna-596> [cit. 2015-03-19]
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna. 2015. Historia. *Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu* [online]. Dostupné z: <http://www.biblrac.pl/pl/site/index/1-o-bibliotece/125-biblioteka-wczoraj/126-historia.html> [cit. 2015-03-19]
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna. 2015. Patron biblioteki. *Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu* [online]. Dostupné z: <http://www.biblrac.pl/pl/site/index/1-o-bibliotece/125-biblioteka-wczoraj/127-patron-biblioteki.html> [cit. 2015-03-19]
- Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. © 2015. Informace o knihovně. *Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě* [online]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/informace-o-knihovne/> [cit. 2015-03-16]
- Morawiec, B. 2013. Likwidacja bibliotek szkolnych?. *Lustro Biblioteki* [online]. Dostupné z: <http://www.lustrobiblioteki.pl/2013/02/likwidacja-bibliotek-szkolnych.html> [cit. 2015-03-12]
- Nakladatelství Edice X. 2012. *EdiceX: vydejte svou knihu* [online]. Dostupné z: <http://www.edicex.cz/> [cit. 2015-03-16]
- Oravová, M. & Filipová, G. *Osobní rozhovor*. MSVK Ostrava, 14. 11. 2014.

- PageSuite Limited. © 2015. *Digital Publishing Software* [online]. Dostupné z: <http://www.pagesuite.com/> [cit. 2015-03-12]
- PageTurnPro. © 2014. *Create Online Publication: publishing software* [online]. Dostupné z: <http://www.pageturnpro.com/> [cit. 2015-03-12]
- Poliačiková, L. *E-mailová korespondence. 6. 1. 2015* [online].
- Polsko. 1997. *Ustawa nr 85, poz. 539, z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*. Warszawa: Kancelarja Sejmu. Dostupné z: <http://www.bn.org.pl/download/document/1358353959.pdf>
- Publikatornia.pl. 2015. *Publikatornia: self publishing platform* [online]. Dostupné z: <http://www.publikatornia.pl/> [cit. 2015-03-16]
- Regionální knihovna Karviná. © 2015. *Z historie. Regionální knihovna Karviná* [online]. Dostupné z: http://www.rkka.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=109&Itemid=242&lang=cs [cit. 2015-03-16]
- Rozpisani.pl. 2015. *Wydaj z nami swoją książkę* [online]. Dostupné z: www.rozpisani.pl [cit. 2015-03-16]
- Rucka, A. *E-mailová korespondence. 20. 2. 2015* [online].
- Sasínová, A. Šuplík.cz. © 2009. *Vydáme Vaši knihu: šuplík.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.suplik.cz/> [cit. 2015-03-12]
- Scardilli, B. 2015. *University Libraries Offer an Alternative to Traditional Publishing. Information today* [online], vol. 32, no. 2, pp. 1. Dostupné z: Library & Information Science Source, EBSCOhost [cit. 2015-03-20]
- Skóra, M. *E-mailová korespondence. 8. 1. 2015* [online].
- Stop likwidacji bibliotek. 2013. *Krótkie podsumowanie* [online]. Dostupné z: <http://www.stoplikwadcjibibliotek.pl/> [cit. 2015-03-12]
- STOP likwidacji bibliotek. 2015. *Stop likwidacji bibliotek. Facebook.com* [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/stoplikwadcjibibliotek> [cit. 2015-03-16]
- Szczygielska, M. *E-mailová korespondence. 26. 2. 2015* [online].

- TIGRIS spol. s r.o. © 2015. *Jak vydat knihu: tiskový express* [online]. Dostupné z: <http://www.tiskovyexpress.cz> [cit. 2015-03-19]
- Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV. 1984. *Slovník literární teorie*. Vyd. 2. rozš. Praha: Československý spisovatel.
- Wydać Książkę.pl. © 2014. *Wydać Książkę* [online]. Dostupné z: <http://www.wydacksiazke.pl/> [cit. 2015-03-16]
- YUDU Ltd. © 2014. *Digital Publishing & Corporate Solutions: YUDU Media* [online]. Dostupné z: <http://yudu.com/> [cit. 2015-03-12]
- Zarębski, T. 2013. *Prawo biblioteczne w Polsce 1773-2000*. Warszawa: Medgras.
- Zborowska, E. *E-mailová korespondence*. 28. 10. 2014 [online]
- Żmigrodzki, Z. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. 1998. *Bibliotekarstwo*. Wyd. 2 uzup. i rozsz. Warszawa: Wydawnictwo SBP.